

VYSOKÁ ŠKOLA OBCHODNÍ A HOTELOVÁ

Studijní obor: Management hotelnictví a cestovního ruchu

Alice Nováková

ZÁSADY A VÝZNAM PRODUKCE BIOPOTRAVIN
PRINCIPLES AND SIGNIFICANCE OF ORGANIC FOOD PRODUCTION

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zdeněk Málek, Ph.D.

Brno, 2015

Jméno a příjmení autora: Alice Nováková

Název bakalářské práce: Zásady a význam produkce biopotravin

Název bakalářské práce v AJ: Principles and significance of organic food production

Studijní obor: Management hotelnictví a cestovního ruchu

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zdeněk Málek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2015

Anotace:

Práce se zaměřuje na problematiku týkající se biopotravin. Zejména pak zásady a význam jejich produkce. V první části jsou uvedeny základní pojmy, které jsou vymezeny k dané problematice, a dále jsou rozvedeny podrobněji. Dále se práce zaměřuje na podrobný popis odvětví biopotravin, jejich produkci a zákony, kterými se musí řídit. Srovnání produktů ekologického zemědělství s produkty, které běžně nalezneme na pultech obchodních domů. Poznatky získané v teoretické části budou dále využity v části praktické. Na základě vypracovaných dotazníků je provedena analýza jednotlivých farem. Ve druhé půlce analytické části jsou uvedeny výstupy. Na základě výstupů dotazníků jsou navrženy možné směry dalšího rozvoje bio stravování.

Annotation:

The thesis focuses on issues related to organic food. In particular deal with the principles and the importance of their production. The first section describes the basic concepts that are defined on the issue and are discussed in more detail. Furthermore, the thesis focuses on the detailed description of the organic food industry, the production and the laws that must be followed. Comparison of organic farming products, which are commonly found on the shelves of department stores. The knowledge gained in the theoretical part will also be used for the theoretical part. Thanks questionnaires drawn further analysis of individual farms. In

the second half of the analytical section provides outputs. Based on the outcomes questionnaires are designed to possible directions for further development of organic food.

Klíčová slova:

Bio, bioprodukt, biopotravina, ekologické zemědělství, biofarma, farmář

Key words:

Bio, bioprodukt, wholefood, organic farming, biofarm, farmer

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Zásady a význam produkce biopotravin* vypracovala samostatně pod vedením Ing. Zdeňka Málka, Ph.D., a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s aktuálně platnými právními předpisy a vnitřními předpisy Vysoké školy obchodní a hotelové.

V Brně dne 9. 4. 2015

vlastnoruční podpis autora

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Ing. Zdeňku Málkovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky, které mi dopomohly ke vzniku bakalářské práce.

OBSAH

Obsah	6
Úvod	8
I. Teoretická část.....	10
1 Vývoj ekologického zemědělství v EU a ČR	11
1.1 Ekologické zemědělství v České republice	11
1.2 Ekologické zemědělství v EU	11
2 Zásady a význam biopotravin.....	13
2.1 Základní vymezení pojmů	13
2.2 Registrace producentů a kontrola	15
2.3 Zpracování bioproduktů	17
3 Jednotlivé aspekty pro producenty ekologického zemědělství.....	18
3.1 Všeobecné zásady	18
3.2 Chov zvířat	18
3.3 Pěstování rostlin	20
II. Praktická část	24
4 analýza podniku Biopekárna zemanka	25
4.1 Metodologie	25
4.1.1 Cíle průzkumu a jejich naplnění.....	25
4.1.2 Dotazníkové šetření.....	26
4.1.3 Místní šetření.....	27
4.1.4 Metody vyhodnocení získaných dat	27

4.2	Představení podniku Biopekárna Zemanka.....	27
4.3	Biopotraviny Zemanka.....	29
4.4	Představení podniku Farma Koňákov	31
4.5	Produkty a chov farmy Koňákov	31
4.6	Představení podniku Bio Vymětal.....	32
4.7	Produkty Bio Vymětal.....	33
4.8	Vyhodnocení dotazníkového šetření	33
4.8.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	34
4.8.2	Výsledky dotazníkového šetření	36
4.8.3	Srovnání mužů a žen	42
4.8.4	Srovnání podle věku.....	47
4.9	Vyhodnocení místního šetření.....	52
4.9.1	Country Life – Praha 6 – Dejvice.....	52
4.9.2	Biokoloniál - Praha 9.....	54
4.9.3	Oblíbené produkty na základě místního šetření	55
4.10	Klady a zápory potravin ekologického zemědělství v ČR	56
5	Diskuze	60
	Závěr.....	65
	Použité zdroje	68
	Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	70
	Seznam zkratk.....	72

ÚVOD

V dnešní době se lidé zajímají o to, jaké potraviny konzumují a především jaký mají dopad na jejich zdraví. Stále více zákazníků se zajímá o potraviny s BIO či EKO označením. Jejich popularita a současně i prodej se rok od roku navyšuje. Je pochopitelné, že tomu tak je, reklama na EKO výrobky je agresivnější než dříve. V současnosti se populace stále častěji potýká s civilizačními chorobami, jako je obezita, kardiovaskulární onemocnění, rakovina či různé alergie. Potraviny z ekologického odvětví jsou v současnosti velmi přístupné. K jejich nákupu nemusíme navštívit pouze specializovanou prodejnu, ale najdeme je i na pultech drogerií či obchodních řetězců. Potraviny pocházející z konvenčního zemědělství obsahují mnoho škodlivých látek, a proto mají vliv na zdraví člověka. Rozdíl mezi biopotavinou a konvenční potravinou je viditelný na první pohled. U konvenčního zemědělství se běžně používají umělá hnojiva, barviva nebo další chemické látky, kdežto u ekologického zemědělství jsou umělé látky, umělá hnojiva a přídavné látky zakázány (Zemanová, 2010). Při srovnání plodin z konvenčního a ekologického zemědělství jsou ty z ekologického s viditelnými vadami, odlišují se nejen tvarem, strukturou, barvou, ale také i chutí a trvanlivostí. Když se zaměříme blíže na ekologické zemědělství, zjistíme, že obhospodařování půdy bez chemikálií je velmi obtížné. Ekologické zemědělství je moderní obhospodařování půdy bez použití jakýchkoliv chemikálií, které by měly dopad na lidské zdraví, životní prostředí nebo zdraví hospodářských zvířat. Kořeny ekologického zemědělství sahají do počátku 20. století, kdy byly zaznamenány první zmínky o poškozování životního prostředí a jejich zamezení díky šetrnému způsobu pěstování plodin a chovu zvířete. V počátcích nejlépe reagovala západní Evropa, která využila mnoho nekonvenčních směrů zemědělské výroby, omezujících používání průmyslových hnojiv, pesticidů a mnoha dalších chemických prostředků. V zemích Evropské unie zažilo ekologické zemědělství rozkvět až v posledních 25 letech. Od roku 1993 došlo v zemích Evropské unie ke vzestupu ekologického zemědělství, kdy ekologicky obhospodařovaná plocha vzrostla takřka o trojnásobek, na současných 3,5 milionů hektarů, což odpovídá více než 2 % celkové rozlohy zemědělské půdy v Evropské unii. V českých zemích lze zaznamenat počátky ekologického zemědělství zhruba ve 2. polovině 80. let. O ekologické zemědělství byl velký zájem, jelikož na něj stát přispíval dotacemi. Jen během roku 1991 vyčlenil stát podporu 100 milionů korun na projekty investičního charakteru pro rozvoj alternativního zemědělství. Označení ekologické zemědělství se dříve nepoužívalo, zpočátku se používaly termíny alternativní nebo organické

zemědělství. V současnosti se této produkci věnují v České republice a Evropě desítky ekologicky zaměřených zemědělců a ekofarem. Jelikož preferuji kvalitní potraviny a produkty domácí výroby, rozhodla jsem se dané téma rozebrat ve své bakalářské práci.

Jako cíle své závěrečné práce jsem si v teoretické části stanovila rozebrat místo a úlohu biopotravin ve stravování člověka se zaměřením na situaci v ČR. V praktické části je pak cílem realizovat návštěvu vybraných producentů biopotravin v ČR. K tomuto účelu zpracuji dotazník s cílem zjištění perspektiv a rozvoje produkce biopotravin. Uvedené dotazníky zároveň zanalyzuji a využiji ke zjištění zájmů obyvatel o danou problematiku. Cílem návrhové části je pak na základě vyhodnocení dotazníků navrhnout možné směry dalšího rozvoje bio stravování.

V této práci jsem srovnala základní rozdíly mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím. Dále jsem rozebrala jednotlivé zásady a vyhlášky, kterými se musí zemědělci a prodejci řídit. Zjišťovala jsem, zda jsou biopotraviny pro člověka a jeho zdraví opravdu tak obohacující, jak tvrdí prodejci. Jaký je opravdu rozdíl mezi konvenčním produktem a bioproduktem, jestli nejde jen o reklamní trik.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V EU A ČR

V současnosti je ekologické zemědělství v ČR a v EU do značné míry propojeno s ohledem na členství ČR v EU, nicméně vývoj a počátky byly odlišné.

1.1 Ekologické zemědělství v České republice

Počátky ekologického zemědělství v České republice se uvádí okolo 2. poloviny 80. let. V 90. letech prošlo ekologické zemědělství za státní podpory velkým vývojem. Na ministerstvu zemědělství vznikl odbor pro privatizaci a alternativní zemědělství. Současně také byla v letech 1991/1992 vyčleněna státní podpora 100 mil. Kč převážně na projekty investičního charakteru k rozvoji alternativního zemědělství. V letech 1993–1997 nedocházelo u ekologického zemědělství téměř k žádnému posunu, a to vlivem omezení státních finančních zdrojů. Během roku 1998 byla státní podpora vůči ekologickému zemědělství opět obnovena. Vývoj byl ovlivněn státní dotační politikou, která vycházela z nařízení vlády z roku 1997. Byly vytvořeny programy, které vedly k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství. Program vedl zemědělce k tomu, aby se podíleli na udržování krajiny, k rozvoji méně příznivých oblastí. Aktivita těchto programů přispěla k restrukturalizaci zemědělství a především pak v horských oblastech. Docházelo k zatravňování ploch orné půdy, které sloužilo k chovu skotů bez tržní produkce mléka. Finanční podpora je ekologickým zemědělcům na území České republiky poskytována po celou dobu jejich působení, není omezena jen na období přestupu farmy na ekologické zemědělství. Vyčíslení původní podpory se pohybovalo okolo 48 mil. Kč v roce 1998 a tato částka se průběžně do roku 2004 navyšovala na takřka 300 mil. Kč. V souvislosti s tímto aspektem rostl i počet ekologicky hospodařících subjektů. Od roku 1997 se jejich počet navýšil o téměř 1 000 subjektů. Podíl ekologicky obhospodařované půdy narostl přibližně o 7 %, což znamená, že z 20 239 ha vzrostl na 306 994 ha. Samotný název zemědělství prošel vývojem. Původně se používal výraz alternativní zemědělství, později organické a v současnosti se používá označení ekologické zemědělství. (Moudrý, Prugar, 2002)

1.2 Ekologické zemědělství v EU

Vznik ekologického zemědělství v Evropě se datuje okolo roku 1940, tudíž po období první světové války. Evropané se vracejí k uplatňování biologických znalostí v zemědělské výrobě, výchozí poznatky jsou zaměřeny na obraz přírody a člověka. Tento směr zemědělství

byl snahou o řešení již vzniklých problémů společnosti. Na přelomu 19. a 20. století nastává masová urbanizace, což mělo negativní vliv na životním prostředí. Postupem času lidé hledali únik v přírodě či rekreačních chatách. Z důvodů hospodářské krize nastalo snížení kupní síly a následný pokles poptávky po zemědělských produktech (Šarapatka, Urban, 2005). Oproti nízkým cenám zemědělských výrobků se razantně zvýšila cena strojů, průmyslových hnojiv a jiných vstupů. Mimo provozní a ekonomické problémy se mění i způsob života, náhlý růst počtu zemědělců v průmyslu a omezení krajových tradic. V následujících letech byly zaznamenány velké škody týkající se půdy a její úrodnosti. Největší škody půda zaznamenala náhlým okyselením, únavou a strukturou. Zvýšení výskytu chorob, škůdců a snížení kvality potravin vedlo v průmyslové výrobě k následnému přidání aditiv, konzervování potravin. Obecné směrnice se však poprvé objevují až ve druhé polovině 70. let 20. století. Rostoucí zájem spotřebitelů o biopotraviny, jasná pravidla v ekologickém zemědělství a další pozitivní vývoj ekologického zemědělství vedly k růstu tohoto odvětví. Jednalo se však o mimovládní aktivity sdružujících se ekologických zemědělců. (Dabbert, 2004) Roku 1982 vydává mezinárodní organizace IFOAM Basic standards, jednalo se o první nadnárodní směrnici ekologického zemědělství. Závazná právní norma je vydána až ve druhé polovině 80. let 20. století v Rakousku v roce 1985 a postupně v dalších zemích (Dánsko, Francie, Švýcarsko, Anglie aj.). Zájem spotřebitelů o biopotraviny a význam ekologického zemědělství v EU vedly k jednotlivým právním úpravám. V roce 1991 bylo vydáno nařízení Rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícímu označování zemědělských produktů a potravin. (Moudrý, Prugar, 2002)

Směrnice určují a řídí ekologické zemědělství přísnějšími pravidly, než jsou pravidla obsažená v nařízení o ekologickém zemědělství a národních zákonech. (Urban, Šarapatka, 2013)

2 ZÁSADY A VÝZNAM BIOPOTRAVIN

Zatímco pojem „přírodní“ (angl. „natural“) nelze ve vztahu k potravinám zcela přesně definovat, pojmy jako „ekologické zemědělství“, „bioprodukt“ či „biopotravina“ jsou přesnými termíny, se kterými pracuje odborná literatura (Fossel, 2014). Tato kapitola by měla poskytnout základní vymezení pojmů a souvislostí ekologického zemědělství.

2.1 Základní vymezení pojmů

Rozdíly mezi produkty ekologického a konvenčního zemědělství jsou patrné již na první pohled. Produkty vyrobené v odvětví ekologického zemědělství upravuje Zákon 242/2000 Sb. a Nařízení Rady (ES) 834/2007. Během produkce bioproduktů se bere ohled k životnímu prostředí, ochraně přírodních zdrojů (voda, půda) a při chovu zvířat se klade důraz na kvalitní životní podmínky.

Zahájení podnikání v ekologickém zemědělství, ve výrobě bioproduktů a biopotravin a jejich následnou distribuci upravuje zákon č. 242/2000 Sb. s vyhláškou č. 53/2001 Sb.

Bioprodukt - v zákonu č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, je uvedeno, že bioproduktem je surovina ať už živočišného, či rostlinného původu, určená k výrobě biopotravin, ale i k nepotravinářskému využití, tj. vlna, len. (Zákon č. 242/2000 Sb.)

Bioproduktem se rozumí surovina, ať rostlinná, či živočišná, sloužící k výrobě biopotraviny. Produkt, jenž chce být nazýván bioproduktem, se označí bioproduktem tehdy, když se před jeho název uvede „bio“ s identifikačním kódem kontrolního orgánu „CZ-KEZ“ a případně i grafický znak, pokud to povaha produktu nevyklučuje. Zakázáno je označovat slovy „bio“ či „eko“ produkty, jež nemají osvědčení o původu bioproduktu nebo grafický znak či jiné údaje odkazující na ekologický, organický nebo přírodní způsob. Produkty přechodného období, tedy období o nejméně dvanácti měsících před sklizní, se rostlinný produkt označuje „produkt z přechodného období na ekologické zemědělství“, kdy slova „ekologické zemědělství“ nesmí být typem, velikostí, barvou písma výraznější než „produkt z přechodného období“. Pro živočišné produkty toužící po označení „bio“ je možno udělit jim toto označení po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, z něhož pochází, a s podmínkou, že pěstování rostlin nabylo právní moci. A s tím související označení „produkt z přechodného období na ekologické zemědělství“ pro živočišné produkty, mohou tak být nazývány pouze po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, z něhož pochází. (Moudrý, Prugar, 2002)

Biopotravina - logicky pochází z bioproduktu, tudíž ze suroviny ekologického zemědělství. Biopotravinami označujeme potraviny kontrolovaného ekologického zemědělství (Zemanová, 2010). Ekologické zemědělství je formou obhospodařování půdy bez používání jakýchkoliv chemických vstupů, které nepříznivě působí na životní prostředí, zdraví lidí a zdraví hospodářských zvířat. Biopotraviny jsou živočišného nebo rostlinného původu v souladu s požadavky zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008, musí splňovat všechny požadavky na bezpečnost a zdravotní nezávadnost podle Zákona o potravinách č. 110/1997 Sb. Do biopotravin se nepřidávají žádné přídavné látky (aditiva), emulgátory, kypřidla či jiné látky syntetického původu s výjimkou seznamu aditiv povolených k bioprodukcii. Ke hnojení se nepoužívají hnojiva s dusičnany, při boji proti plevelům nebo hmyzu se nesmí používat pesticidy a při dalším zpracování je zakázáno uměle prodlužovat trvanlivost potravin. Chovaná zvířata musejí být v souladu s jejich přírodními podmínkami. Samozřejmostí je, aby zvíře mělo volný výběh, vysokou kvalitu krmiva a dobré podmínky pro chov. Výrobci nesmějí k výrobě používat ozařování, bělení či mikrovlnný ohřev. Podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 se při výrobě biopotravin zapovídá jakékoliv využití praktik genetického inženýrství a produktů z něj získaných. Jedná se o GMO, což znamená geneticky modifikované organismy. „Geneticky modifikované plodiny“ jsou takové rostliny, u kterých byl změněn dědičný materiál (DNA) pomocí genových technologií. (nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

Grafické značení BIO a nápis „produkt ekologického zemědělství“ s číslem kontrolní organizace, tedy CZ-KEZ, je zárukou certifikovaného bioproduktu a biopotraviny. (Zemanová, 2010)

Obrázek č. 1: Nová značka pro biopotraviny, která se používá v celé Evropě

(Zemanová, 2010)

Obrázek č. 2 „Biozebra“, označující biopotraviny certifikované v České republice

(Zemanová, 2010)

2.2 Registrace producentů a kontrola

Osoby, podnikatelé, kteří chtějí produkovat biopotraviny či bioprodukty, tedy být přijati do systému kontroly a certifikace ekologického zemědělství, uskutečňují tak v podobě registrace

či ohlášení na Ministerstvu zemědělství ČR. Zde se registrace liší. Pro žadatele o ekologické hospodaření je nutnost registrace podle § 6 zákona. Výrobci biopotravin nebo distributoři biopotravin a bioproduktů podávají ohlášení podle § 20 zákona. Vyhodnocení registrace či ohlášení je posuzováno podle správnosti a úplnosti. Nevyhovující se vracejí zpět k přepracování. V případě, že je vše správně, počíná od data podání registrace běžet přechodné období, tedy konverze, a žadatel či ohlašovatel je přijat pod kontrolu KEZ, o.p.s.

KEZ, o.p.s., a její kontrola má mimo výše uvedených pravidel i další zásady, jako například: inspektor vykonávající kontrolu bioproduktů pod KEZ, o.p.s., nesmí kontrolu vykonávat v podniku vícekrát než dva roky po sobě následující. Následně nesmí inspektor kontrolovat podnik, kde se kříží zájmy, jako například v podniku, kde má inspektor nějaké zájmy či vazby. (Kolektiv autorů, 2007)

Řádná kontrola

Kontroly jsou jedenkrát ročně s tím, že kontrola je dopředu ohlášená a je celopodniková. To znamená, že kontrole podléhají pozemky, zvířata, stáje, stroje, technologie a zařízení, sklady, provozní prostory, obaly, etikety, evidence – jak účetní, tak skladová a provozní. Pokud k podniku náleží i jednotka konvenční, i ta podléhá kontrole. Inspektor prověřuje i správnost a úplnost údajů uvedených v žádosti o registraci a v přihláškách produktů určených k certifikaci. Kontroluje i nápravná opatření, pokud byla podniku nějaká uložena. (Kolektiv autorů, 2007)

Následná kontrola

Kontroly následné jsou podníceny dvěma hybateli. KEZ, o.p.s, každoročně sestavuje namátkové kontroly za účelem zjištění objektivnosti a úrovně důslednosti kontroly inspektora. Hlavně jsou ale vypisovány pro kontrolu uložených nápravných opatření pro podniky problematické či pro podniky, kde je podezření na použití nepovolených postupů či prostředků. Tyto následné kontroly jsou dvojího typu: ohlášené a neohlášené. (Kolektiv autorů, 2007)

2.3 Zpracování bioproduktů

Zpracování bioproduktů má několik zásadních kritérií. A ta jsou následující: Bioprodukty musejí být uskladňovány, zpracovávány a distribuovány schválenými postupy, aby nedošlo ke ztrátě jejich kvality. Procházejí možnou kontrolou jejich kontaminace látkami, které jsou nežádoucí, anebo kontaminace konvenčními produkty. Nesmí dojít k záměně bioproduktu za produkt jiného původu, a to ani ve výrobě, dopravě či distribuci. Náleží oddělení bioproduktů od ostatních prostorově či časově. Receptury, povolené příměsi a pomocné látky ve výrobě, sloužící ke konzervaci či stabilizaci, jsou přesně dány a stanoveny. Zakázáno je: výměna iontů, hydrogenace, bělení, ozařování a mikrovlnný ohřev a vyloučení všech chemikálií. Dále je zakázáno používání barviv, aromat, sladidel či vitamínů syntetického původu pro nenarušení kvality a chuti čerstvých biosurovin. (Šarapatka, Urban, 2005).

Bioprodukt je, podle zákona o ekologickém zemědělství, surovina rostlinného nebo živočišného původu, získaná v ekologickém zemědělství a určená na základě osvědčení k výrobě biopotravin. Biopotravina je potravina vyrobená za podmínek uvedených v zákonu o ekologickém zemědělství a splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními předpisy, na něž bylo vydáno osvědčení o biopotravině. (Zákon č. 242/2000 Sb.)

3 JEDNOTLIVÉ ASPEKTY PRO PRODUCENTY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Producenti ekologického zemědělství musejí při produkci biopotravin dodržovat celou řadu zásad, které jsou přísnější než v případě konvenčního zemědělství. Ekologické zemědělství je totiž oblastí, která klade velký důraz na odpovědný přístup zemědělců. (Dabbert, 2004).

3.1 Všeobecné zásady

Základním předpisem pro ekologický chov zvířat v EU je podle legislativy nařízení Rady (ES) č. 1804/1999, které je povinné pro zúčastněné subjekty ve všech členských zemích Evropské unie. Inspekční orgány jsou oprávněny zavést své předpisy a vyhlášky, avšak musejí být v naprostém souladu s tímto nařízením. Je zakázáno prodávat veškeré maso pocházející z lovu divokých zvířat pod označením bio. Tyto předpisy jsou obecně závazné. Hospodaření se zvířaty bez dostatečného půdního kapitálu je zakázáno, nezbytnou potřebou je zajistit zvířatům dostatečnou plochu na pastvu. Nejpodstatnější při ekologické živočišné produkci je udržet neustálý koloběh živin a energie, vytvořit ideální vztah rostlin k půdě a vztah zvířat vůči rostlinám a půdě. Živočišná ekologická produkce optimalizuje trvale udržitelný systém v hospodaření, jelikož využívá obnovitelné přírodní zdroje. Využití přírodních hnojiv zlepšuje nejen úrodnost polí, ale i celého ekologického systému. (Kolektiv autorů, 2007)

3.2 Chov zvířat

Ekologický chov hospodářských zvířat je metoda chovu přesně určená zákonem. Zemědělci zaměřeni na ekologický chov zvířat se o zvířata starají tak, aby měla veškerou nezbytnou péči. Velmi důležitý faktor při chovu tvoří humánní vztah a celkový stav zvířete, aby odpovídal jeho přirozeným potřebám. Zvířata jsou živé cítící bytosti, které potřebují dobré životní podmínky a kvalitní péči. Úcta k jejich životu pro ekologicky smýšlející zemědělce vysokou hodnotu. (Václavík, 2006; Urban, Šarapatka a kol., 2003)

Jedním z nejpřísnějších kritérií při chovu ekologických zvířat je jejich krmení. Je dáno, že ekologicky chovaná zvířata musejí přijímat potravu výlučně jen z ekologického zemědělství. Na kvalitu potravin a zdravotní stav zvířat je kladen velký důraz. Zemědělci musejí využívat ke krmení kvalitní krmiva s vysokým obsahem živin, tak aby zvíře mělo všechny potřebné

vitamíny bez ohledu na stáří. Zemědělský podnik by měl být schopen si sám zajistit dostatečné množství krmiva. Pokud je nucen krmiva koupit, musí ověřit, zda je dodavatelem certifikovaná ekologická farma. Z legislativy je dáno, že zemědělci smějí používat pouze krmiva na přírodní bázi. Každý druh zvířete potřebuje specifické živiny. Při přípravě krmiv je doporučeno využít čerstvých, kvalitních a hlavně ekologických materiálů. Jestliže zemědělec není schopen vyprodukovat či sehnat čerstvý materiál, je vhodné využití jiných povolených přísad. Zemědělci smí využít krmiva z konvenčního zemědělství pouze tehdy, nacházejí-li se na seznamu povolených konvenčních krmiv. Nejvhodnější přísun potravy pro chované zvířata je krmivo na přírodní bázi, nejlépe pak pastvina. Zemědělci mohou do krmiva přidat vitamíny nebo jiné přísady pouze za podmínky, je-li daný produkt na seznamu s povoleným dopingem. Veškeré látky v obsahu krmné směsi musejí být přesně definovány a musejí být na seznamu s povolenými látkami. Jsou bezpodmínečně zakázána veškerá antibiotika, podpůrné látky, kokcidostatika, léčivé látky nebo jiné syntetické látky. Naprostý zákaz je u využívání geneticky modifikovaných organismů (dále jen GMO), vztahuje se na celý postup při krmení hospodářských zvířat. Převážná část sušiny krmných dávek musí pocházet z ekologického zemědělství, je určeno, že podíl krmiva pocházejícího z konvenčního zemědělství nesmí překročit 10 % denní i celoroční dávky. U savců je určeno podle druhu zvířete, jak dlouho musejí přijímat mateřské mléko, umělé mléko není povoleno. U krávy a koně je určeno období minimálně 3 měsíců, kdežto u kozy a ovce je to 45 dní, pouze u prasat se kojení vyžaduje minimálně 40 dní. (Urban, Šarapatka, 2003)

Při reprodukci v ekologickém zemědělství je hlavní aspekt kladen na přirozené oplodnění zvířete. Je zakázáno umělé oplodnění zvířete s výjimkou inseminace (což je umělý způsob oplodnění samice přenesením spermií do samičích genitálií). Umělé přísady, podpůrné a jiné látky jsou při samotném oplodnění zakázány. U zvířat je povolena kastrace pouze v případě je-li ohrožena kvalita produktu. (Šarapaka, Urban, 2005).

Pokud se týká ustájení a výběhu, obecně je dáno, že veškerý postup při chovu hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství je na přirozené bázi a praktikami s nimi spojenými. Ustájení a výběh zvířat musí odpovídat jejich přirozeným podmínkám, musí být podmíněno jejich etologickými a fyziologickými potřebami. Veškerý postup se zvířaty se může odrážet na jejich zdraví nebo dlouhověkosti. Během ustájení je nutné, aby zvíře mělo čistou podestýlku, volný prostor ve stáji a přístup k čerstvé vodě. Uvazování zvířat během ustájení je podmíněno prostorem v budově, dobytek může být přivázan, aby nedošlo k promíchání stád.

Je dané, že zvířata musejí mít přístup na čerstvý vzduch, neomezený pohyb na pastvě a jsou zakázané jakékoliv metody, které by zvířeti způsobovaly bolest. Je nutné zajistit chovaným zvířatům takové životní podmínky, aby odpovídaly jejich potřebám, tzn. pohyb na čerstvém vzduchu, ochrana proti ostrému slunci nebo špatnému počasí (přístřešky na pastvě), čisté ustájení (podestýlka), dostatečné množství krmiva (odpovídající vyhláše). (Šarapatka, Urban, 2005).

Seznam úkonů zakázaných metod chovu:

- usekávání paznehtů;
- kupírování ocasů prasat;
- využití elastických obinadel a jejich připevňování na ocas ovcí;
- obrušování zobáků ptáků a rohů zvířat z důvodu snížení stresu či redukce onemocnění způsobených vysokou koncentrací zvířat na daném pozemku;
- zkracování zubů;
- označování, kastrace a odrohování je povoleno jen u určitých druhů s kategorií zvířat, u určitých případů.

Dané úkony jsou zakázány, provádění těchto úkonů je povolené vykovávat jen se souhlasem příslušného orgánu. Povolení se ukládá pouze z hygienických nebo zdravotních důvodů.

3.3 Pěstování rostlin

Pěstování rostlin metodami ekologického zemědělství se snaží podílet na zlepšení životního prostředí. Podstatou je využití odolných odrůd, hnojení přírodními prostředky (hnůj, močůvka), regulace plevelu přirozenou cestou bez použití GMO. Základním ukazatelem je zdravá půda. Zdraví půdy se dále odráží na kvalitě rostliny a následně i na konzumentech. Při pěstování je podstatné, aby zemědělec střídal plodiny s malou konkurenční schopností vůči plevelům s plodinami vysoké schopnosti konkurence. Je nutné a zároveň nevyhnutelné, aby zemědělec každým rokem měnil plodiny na obhospodařované půdě. Jednotvárnost pěstovaných rostlin může způsobit pokles produkce. (Urban, Šarapatka, 2003)

Osivo, tedy rozmnožovací materiál, se dá v ekologickém zemědělství použít jen za předpokladu splnění podmínek, kdy byly rostliny, ze kterých rozmnožovací materiál pochází,

pěstovány v souladu s legislativou. Musí být pěstovány v systému ekologického zemědělství či v přechodném období. Pokud není ekologické osivo dostupné, lze použít osivo neekologické. Registr osiv pro ekologické zemědělství spravuje Ústřední a zkušební ústav zemědělský na www stránkách: <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal> v sekci ekologické osivo. Ekologické šlechtění a množení osiva je zatím vzácným produktem, dostupným v malém množství a u malého počtu zeleninových druhů. Toto neplatí u běžných odrůd zeleniny a právě výběr správné odrůdy z nepřeberného množství odrůd zeleninových druhů je podmíněn zkušenostmi, ať osobními, či dostupnými od odborníků či poradců. Kritérii výběru odrůd jsou především dlouhodobý výnos, chuť a chuťové aspekty, odolnost vůči nemocem a škůdcům, obsahu různých látek apod.

Pokud se týká hnojení, nejvhodnějšími hnojivy, tedy co se týče ekologického hospodaření při travních porostech, jsou organická hnojiva. Organická hnojiva jsou pojmem nadřazeným pro kompost, kejdu a močůvku. Další skupinou hnojiv jsou hnojiva minerální, ne však všechna. Povoleny jsou mleté fosfáty, Thomasova moučka, přírodní soli draslíku, hořčíku a dolomitické vápence. Zásadou hnojení je jeho aplikování podle daného plánu a záznamů z agrochemického průzkumu půdy. Přespřílišné a nevyvážené používání hnojiv, organických, může mít z následků znečištění prostředí, chápeme životního. Tomu se vyhneme, pokud rostliny rostoucí z půdy mají dostatečně vyvinutý systém kořenů, jimž nedělá problém vstřebávat dostupný dusík. Ten by neměl přesáhnout kvótu snesitelnou rostliny trav. Toto usměrňuje Nitrátová směrnice a Zákon o ekologickém zemědělství. Pro Českou republiku je to přesně 85 kg N/ha pro neobnovitelné louky a pastviny. (Zákon č. 242/2000 Sb.)

Hnojení rostlin v ekologickém zemědělství se musí řídit určitými pravidly a legislativou.

Během hnojení pěstovaných rostlin se musí zemědělci řídit těmito pravidly:

- přísný zákaz používání průmyslových hnojiv (je vhodné využití přírodních hnojiv – koňská mrva, močůvka, hnůj atd.);
- nákup živočišného hnoje mají povoleno jen ekologičtí zemědělci, kteří nechovají hospodářská zvířata;
- rostlinné i živočišné statkové odpady se opakovaně vracejí na půdu, z níž pocházejí;
- využití zeleného hnojení takzvaným zaoráváním nesklizených rostlin, což je cenná metoda, která podporuje výskyt bezobratlých živočichů;

- pěstuje leguminózu, což je rostlinná bílkovina;
- geneticky modifikované hnojiva jsou přísně zakázána kvůli jejich zápornému dopadu na životní prostředí.

Součástí ekologického zemědělství je rovněž otázka ochrany rostlin proti chorobám a regulace plevelů. Usměrnování plevelů závisí na preventivních a přímých zásazích. Preventivní usměrnování plevelů dosahujeme vhodným výběrem druhů i konkurenceschopných odrůd a využitím jejich osevního postupu. Zásahy přímé souvisí s plečkami. (Urban, Šarapatka, 2003)

Hlavní vlohou pro zdraví plodin je zajištění optimálních růstových podmínek, jako zkyplené, nezasolené půdy s dostatkem zavlažování a ekologických hnojiv. Pravidelné hnojení podle plánu by mělo zajistit základní předpoklad pro dobrý zdravotní stav rostlin. Pak jsou odolnější vůči nemocem či škůdcům. Dalším nezanedbatelným předpokladem je volba místa pro vysazení rostliny zahrnující i vzdálenost řádků, která ovlivňuje skrze přírodní faktor vítr náchylnost k napadení rostlin houbovými chorobami. Opatřením může být i pěstování smíšených kultur snižujících počet škůdců, jelikož rostliny se navzájem ovlivňují. Toto se ale v praxi používá zřídka, nevýhodou je obtížnější hnojení, zavlažování a následná sklizeň. Dále zmíněným opatřením je použití sítí a netkaných textilií, které pokryjí prostor rostoucích rostlin a ochrání je tím pádem před škůdci. Na řadě je biologická ochrana rostlin, tedy záměrné vysazení užitečných organismů pro omezení těch škodlivých. Zajištění potravy v době, kdy potravou není škůdce, a další jejich podporování a udržování. Tato přírodní ochrana organismů je finančně výhodná, člověku a zvířatům nepřináší žádná rizika, neohrožuje životní prostředí. Pro skleníkové a fóliovníkové produkce se používají hlavně draví roztoči či parazitické vosičky. Organická ochrana je možná ale i pro rostliny v polních podmínkách. Pro odhad počtu parazitů se používají žluté či modré desky s nevysychavým leptem, které přitahují molice, mšice či třásenky. Biologická ochrana, tedy používání prospěšných parazitů a predátorů, je omezena na jejich životnost, jelikož bez hostitele nepřežijí delší dobu.

Sklízí se pak podle potřeby odběratelů, a to při sezóně k prodeji či na individuální uskladnění rostliny. Pravidelné, například týdenní dodávání zeleniny odběratelům vyžaduje sběr za každého počasí. Přihlíží se k čerstvosti zeleniny při sklizni v různých denních dobách.

Například zelenina sklizená brzy ráno zůstává dlouhou dobu čerstvá oproti sklizni v odpoledních hodinách, v době, kdy je zelenina povadlá (Zemanová, 2010).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA PODNIKU BIOPEKÁRNA ZEMANKA

Druhá, praktická část práce je zaměřena na analýzu Biopekárny Zemanka. Praktická část vychází z teoretických poznatků, které byly formulovány v teoretické části práce, přičemž tyto poznatky se ověřují prostřednictvím výzkumných metod.

4.1 Metodologie

4.1.1 Cíle průzkumu a jejich naplnění

Cílem realizovat návštěvu vybraných producentů biopotravin v ČR. Cílem návrhové části bylo pak na základě vyhodnocení dotazníků navrhnout možné směry dalšího rozvoje biostravování. Dílčím cílem je zjištění zájmu obyvatel o danou problematiku a formulace návrhů na možné směry rozvoje biostravování.

Z hlediska metodologie byla za účelem naplnění uvedených cílů zvolena kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum byl realizován ve formě dotazníkového šetření na partnerských prodejnách Biopekárny Zemanka.

Kvantitativní výzkum se používá ke zkoumání nejrůznějších jevů na relativně velkém vzorku respondentů, přičemž získané informace je možné dále kvantifikovat. Kvantitativní výzkum probíhá na výběrovém souboru, jehož velikost se pohybuje v řádech stovek až tisíců respondentů. Zjištění a závěry se obvykle vztahují na celou populaci, případně vybranou cílovou skupinu, pro kterou je vzorek reprezentativní. Kvantitativní výzkum díky dostatečně velkému vzorku respondentů umožňuje na rozdíl od kvalitativního výzkumu provádět statistické zpracování pomocí celé šíře různých operací a analýz, např. průměrů, standardní odchylky, indexů apod. Kvantitativní výzkum je tedy výzkumem, který je založen na číslech. (Urban, 2011, s. 75)

Druhou metodou, která byla v této práci využita, je metoda kvalitativního výzkumu, která byla realizována prostřednictvím místního šetření na prodejně pekárny.

Typické vlastnosti kvalitativního výzkumu spočívají v tom, že výzkumník pracuje v přirozeném prostředí, ve kterém se jevy vyskytují (nikoli v laboratorních podmínkách); výzkumník (pokud je to vhodné) může mít přímý kontakt se subjekty nebo jevem, který zkoumá. Z tohoto hlediska je místní šetření optimální metodou zkoumání.

4.1.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření je metodou kvantitativního výzkumu. Jedná se o techniku poskytující vysoce standardizovaná data. Právě vysoká míra standardizace, kdy se snažíme vytvořit pro všechny dotazované stejné podmínky, má zajistit srovnatelnost získaných dat a zároveň přispívá k jejich vyšší reliabilitě. V dotazníku jsou zjišťovány verbálně vyjádřené názory, pocity či postoje vybraných respondentů. Dotazník tedy nezkoumá objektivní realitu, ale spíše subjektivní vnímání reality ze strany respondentů. Výhodou dotazníků je možnost sesbírat data od značného počtu respondentů bez vysokých nákladů a potřeby nějakého technického vybavení. Dotazníky lze distribuovat v tištěné formy či elektronicky, administrovat dotazník může prakticky kdokoli, není k tomu třeba nějaká výsadní odbornost. (Sedláková, 2015, s. 158)

Z těchto důvodů byla zvolena metoda dotazníkového šetření jako hlavní metoda výzkumu v této práci. Dotazníkové šetření bylo realizováno tak, že jsem si nejdříve nadefinovala výše uvedené cíle a za účelem naplnění cílů jsem pak sestavila dotazník.

Při sestavování dotazníků lze využít jak variantu otevřených otázek, tak variantu polootevřených otázek a konečně i uzavřené otázky. Při kvantitativních výzkumech jsou meritorními otázkami většinou otázky uzavřené, kdy respondent vybírá pouze z předepsaných variant odpovědí. Tyto otázky jsou výhodné z hlediska zpracování a vyhodnocování odpovědí, kdy lze využít různých statistických metod, výsledky lze snadno zpracovat pomocí tabulek a grafů, stejně jako pomocí složitějších statistických metod. Uzavřené otázky obsahují všechny varianty odpovědí a umožňují respondentovi, aby si zvolil odpověď. Uzavřené otázky jsou rovněž takové, které umožňují nebo vyžadují jednoznačnou odpověď, většinou pomocí jednoho slova. (Sedláková, 2015, s. 193). Za účelem jednoduchého zpracování výsledků a přehlednosti byla v rámci realizovaného dotazníkového šetření zvolena právě pouze metoda uzavřených otázek.

Dotazník jsem následně osobně distribuovala do partnerských prodejen Biopekárny Zemanka, kde jej vyplňovali zákazníci těchto prodejen a následně byl zpracován za použití systému Survio.

Na dotazník odpovědělo celkem 81 respondentů, ze kterých většinu tvořily ženy. Dotazník sestával z osmi otázek, z nichž první dvě zjišťovaly obecné údaje o respondentech (pohlaví,

věk), další se pak zaměřovaly na výživové návyky respondentů a jejich přístup k biopotravinám.

4.1.3 Místní šetření

Další metodou výzkumu byla metoda místního šetření, která spočívala v návštěvě prodejny a pozorování situace a dění na prodejně, včetně chování zákazníků a prodávajících, sortimentu, cen atd. S ohledem na skutečnost, že Biopekárna Zemanka nemá vlastní prodejny, byly návštěvy realizovány na partnerských prodejnách, kde lze zakoupit kompletní sortiment Biopekárny Zemanka.

4.1.4 Metody vyhodnocení získaných dat

V této práci jsou využity následující metody, na jejichž základě byla zpracována data získaná dotazníkovým průzkumem a místním šetřením. Pokud se týká statistických metod zpracování, byly využity zejména koláčové a výjimečně i sloupcové grafy.

Analýza – umožňuje rozložit celek na dílčí části, proniknout hlouběji do zkoumaného jevu a vystihnout činitele, které daný jev ovlivňují. Účelem analýzy je dokonalé poznání jevu.

Syntéza – umožňuje shrnout poznatky získané analýzou a vypracovat návrh opatření pro zlepšení stavu do budoucna.

Komparace – umožňuje zjistit, v jaké míře se v určitém čase změnila hodnota ukazatelů sledovaného jevu. Byla využita zejména komparace biopotravin s běžnými potravinami.

Grafy – koláčové grafy byly použity při zpracování údajů spotřebitelského průzkumu na trhu. Za účelem vyhodnocení dotazníků byl použit systém Survio, dále MS Word a MS Excel.

4.2 Představení podniku Biopekárna Zemanka

Biopekárna Zemanka byla založena v roce 2006 zakladatelem Janem Zemanem, který ji do konce roku 2012 provozoval jako podnikatel dle živnostenského zákona, tedy jako fyzická osoba. Následně došlo ke změně právní formy podnikání a v současnosti je tak podnik provozován společností Biopekárna Zemanka, s.r.o., která dle obchodního rejstříku vznikla ke dne 1. 1. 2013 a byla založena jediným společníkem Janem Zemanem. Jan Zeman je zároveň jediným jednatelem společnosti. Společnost sídlí v obci Oříkov u Sedlčan, která se nachází ve středních Čechách. Jedná se tedy o českou rodinnou společnost. Zakladatel Jan Zeman řídí celý podnik, Věra Zemanová, která je profesionální cukrářkou, pak řídí výrobu a recepty

pocházejí od Hany Zemanové, která je uznávanou odbornicí na biopotraviny v ČR. (Biopekárna Zemanka, 2013)

Obrázek č. 3: Logo Bio pekárny Zemanka

Zdroj: <https://www.biopekarnazemanka.cz/admin/files/ModuleLogo/8-logo-jpg.jpg>

Biopekárna Zemanka se zaměřuje na výrobu a prodej sladkých bio sušenek a slaných bio kreků. Všechny produkty jsou označeny jako bio, protože při jejich výrobě jsou používány pouze suroviny z kontrolovaného ekologického zemědělství. Biovýrobky této pekárny neobsahují tedy umělé ztužené tuky, bílý rafinovaný cukr, chemické konzervanty, umělá barviva ani aroma.

Všechny produkty Biopekárny Zemanka jsou připravovány podle vlastních originálních receptur a jsou navíc připravovány tak, aby měly vysokou kvalitu, ale i skvělou chuť. Produkty Biopekárny Zemanka tak získaly za poměrně krátkou dobu své existence již řadu ocenění, mezi které patří například Česká biopotravina roku 2007 a 2008 nebo ocenění Nejoblíbenější biopotravina roku 2008. Vedle toho je podnik také držitelem mezinárodního certifikátu bezpečnosti potravin BRC a českého certifikátu kvality Klasa. Za zmínku stojí rovněž skutečnost, že veškeré výrobní postupy pekárny splňují kritéria hnutí Slow Food a biopekárna je dokonce držitelem ocenění hnutí Slow Food Prague. (Biopekárna Zemanka, 2013)

Biopekárna Zemanka nemá vlastní prodejny, nicméně má celou řadu partnerských prodejen, jejichž hlavní výhodou je, že nabízejí celý sortiment biopekárny. Pouze v partnerských prodejnách lze najít produkty Zemanky za akční ceny a lze zde také zakoupit

výrobky ze sezónní nabídky. Vedle toho dodává Biopekárna Zemanka své produkty do celé řady dalších prodejen, které však odebírají jen část sortimentu pekárny. Lze zmínit například Drogerii market (DM), supermarkety Albert, Billa, Globus, Kaufland, Tesco, prodejny Žabka, Coop, či celou řadu bioprodejen. (Biopekárna Zemanka, 2013)

Za zmínku stojí rovněž skutečnost, že Biopekárna Zemanka provozuje vedle celé řady kamenných obchodů, z nichž některé jsem navštívila za účelem dotazníkového šetření, i e-shop, který je přístupný z webových stránek pekárny.

4.3 Biopotraviny Zemanka

Biopekárna Zemanka se věnuje nejen výrobě biopotravin, ale rovněž na svých webových stránkách uvádí argumenty, proč jsou tyto potraviny vhodnější než ostatní. Na webu je tak uvedeno, že *„ekologické zemědělství odlišuje biopotraviny od potravin konvenčních skrze způsoby obhospodařování půdy, péče o zvířata a způsob výroby. Principy ekologického zemědělství mají pozitivní vliv na kvalitu půdy, ochranu krajiny a trvalou udržitelnost zemědělské produkce.“* (Biopekárna Zemanka, 2013)

Biopekárna Zemanka dále uvádí na svém webu 10 důvodů, proč jíst biopotraviny. Jedná se o následující důvody: (Biopekárna Zemanka, 2013)

- *jsou zdravé, plnohodnotné a výborné na chuť,*
- *neobsahují škodlivá umělá aditiva (ěčka),*
- *neobsahují antibiotika ani zbytky růstových hormonů,*
- *neobsahují geneticky modifikované organismy,*
- *ekofarmáři nepoužívají pesticidy,*
- *ekofarmáři se starají o pohodu svých zvířat,*
- *ekofarmáři chrání ohrožené druhy zvířat a rostlin,*
- *ekofarmáři neznečišťují půdu, vodu a vzduch,*
- *ekozemědělství neskrývá vedlejší náklady a šetří energii, ekofarmáři obnovují život na venkově.* (Biopekárna Zemanka, 2013)

Pokud se týká jednotlivých produktů, které Biopekárna Zemanka nabízí, jedná se

především o sladké sušenky a slané krekrý. Biopekárna Zemanka peče výhradně ze surovin kontrolovaného ekologického zemědělství a při výrobě nepoužívá umělé ztužené tuky, chemické konzervanty, umělá barviva ani aroma. Sušenky a krekrý mají nejen vysokou kvalitu, ale i skvělou chuť. Pokud se týká množství vyprodukovaného pečiva, stojí za zmínku, že pekárna ročně vyprodukuje 60 tun pečiva, což představuje 600 000 sáčků sušenek a krekrů. Za zmínku rovněž stojí skutečnost, že mezi biovýrobky pekárny patří i řada bezlepkových sušenek a rovněž řada dětského bio pečiva. (Biopekárna Zemanka, 2013)

Obrázek č. 4: Potraviny Biopekárny Zemanka

Zdroj: https://www.biopekarnazemanka.cz/admin/files/ModuleLogo/96-sladka_rada_orig-jpg.jpg

4.4 Představení podniku Farma Koňákov

Obrázek č. 5: Logo farmy Koňákov

Zdroj: <http://www.farmakonakov.cz>

Dalším výrobcem biopotravin, kterému se budu v této práci věnovat, je farma Koňákov. Opět se jedná o rodinnou farmu, která se nachází v Pobeskydí nedaleko Českého Těšína. Založena byla v roce 1999 panem Kotajným. Farma se věnuje chovu skotu, který je následně zpracováván na maso v biokvalitě. Všechny činnosti farmy jsou podřízeny ekologickému hospodářství.

„Ideou farmy je opětovné navrácení k přírodě a k produkci kvalitního a chutného masa. Farma disponuje bourárnou, kde maso zraje 4 až 20 dnů. Pak je doručeno přímo k zákazníkům v pojízdné prodejně.” (Farma Koňákov, 2014) Masné produkty farmy Koňákov lze tak velmi často najít např. na farmářských trzích.

4.5 Produkty a chov farmy Koňákov

Produkty farmy Koňákov jsou nejrůznější masné výrobky ze skotu v biokvalitě. Farma Koňákov chová několik druhů skotu. Prvním z nich je Aberdeen angus, což je moderní celosvětově „rozšířené plemeno skotu pocházející ze severovýchodního Skotska, které vyniká především raností, výbornými mateřskými a výkrmovými vlastnostmi. Pastevní odchov se projevuje na bezkonkurenční kvalitě masa, pro kterou je Angus celosvětově oblíben.” (Farma Koňákov, 2014)

Highland cattle je „extenzivní masné plemeno, které pochází ze severozápadního Skotska, nebylo nikdy vystaveno moderním selekčním postupům a právem jej lze považovat za genovou

rezervu ve šlechtění skotu. Plemeno je navíc vhodné do drsných podhorských a horských oblastí s využitím celoroční pastvy pro ekologickou údržbu krajiny.” (Farma Koňákov, 2014)

Třetím chovaným plemenem je pak Romney marsch Kent. Jedná se o „vyšlechtěné anglické plemeno, dobře snáší drsné přírodní podmínky podhorských oblastí. Předností plemene je dobré zdraví, pevná konstituce a odolnost. Vlna má uplatnění ve výrobě speciálních textilií.” (Farma Koňákov, 2014)

4.6 Představení podniku Bio Vymětal

Obrázek č. 6: Logo Bio Vymětal

<http://www.bio-vymetal.cz/baby-brambory/sortiment102.html>

Bio Vymětal je biofarmou, která vznikla 22. června 1990 a nachází se nedaleko Kroměříže. Bio Vymětal produkuje nejrůznější zeleninu, ovoce a doplňkové produkty (džemy, sirupy) v bio kvalitě. Od roku 1991 je veškerá produkce pocházející z hospodářství Bio Vymětal průběžně kontrolována nezávislou kontrolní organizací Biokont CZ pověřenou Ministerstvem zemědělství ČR ke kontrole dodržování nařízení pro ekologické zemědělství. (Bio Vymětal, 2015)

Zpočátku farma Bio Vymětal dodávala jen do zařízení ve svém okolí (zejména škol a školek), nicméně v roce 1995 by zahájen zásilkový prodej, a to po celé ČR. Tento specifický druh prodeje byl stále více příznivě hodnocen. Na počátku roku 2013 bylo však nutné zásilkový prodej pozastavit, neboť byla zrušena jak služba ČD – zasílání spěšnými vlaky, tak i Obchodní balík České pošty, což vedlo k tomu, že zeleninu nebylo možné dodávat zákazníkům ve formě zásilkového prodeje. Bio Vymětal se tak zaměřilo na jinou formu

prodeje, a to na službu bedýnek, která nabízí pohodlí nákupu v internetovém obchodě s některými specifiky bedýnkového způsobu distribuce zeleniny. „Zákazníci z regionu Kroměřížska tak mají možnost nakoupit nejčerstvější biozeleninu přímo od místního pěstitele. Doba od sklizně po možné zpracování u spotřebitele nepřesahuje 10 hodin.” Nevýhodou však je, že v současnosti není zelenina z produkce farmy Bio Vymětal dostupná po celé ČR. V současnosti je tak v rámci ČR zasílána jen zelenina, která je vysoce trvanlivá (například cibule, mák či vlašské ořechy nebo džemy a sirupy), nikoli celý sortiment. (Bio Vymětal, 2015)

4.7 Produkty Bio Vymětal

Bio Vymětal nabízí širokou nabídku zeleniny v bio kvalitě a do jisté míry i některé druhy ovoce. V jejich nabídce lze aktuálně ze zeleniny najít například brambory, brokolici, celer, několik typů cibulí, česnek, cuketu a žlutou cuketu, červenou řepu, dýni hokaido, fazolové či hrachové lusky, kapustu, kedlubny, kopr, kukuřici, květák, lilek, mangold, mrkev, okurky nakládačky i salátové, papriku polní, patizon, petržel, pór, rajčata cherry a rajčata polní, ředkev černou, ředkvičky, salát hlávkový, salát ledový, špenátové listy, tuřín, vodnici fialovou, hlávkové zelí, pekingské zelí, špičaté salátové zelí. Z ovoce lze pak zmínit například jahody či vodní meloun, třešně, hrušky, černý rybíz, švestky, maliny nebo červené ryngle. Dále lze uvést například mák či vlašské ořechy, džemy, sirupy, včelí med, či kompoty v biokvalitě. (Bio Vymětal, 2015)

Již jen výčet potravin je poměrně obsáhlý a lze zde nakoupit i zeleninu, která v supermarketech zdaleka vždy nebývá (např. cuketa žlutá, velké množství druhů cibule či česneku apod.).

4.8 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Na počátku dotazníku je vhodné uvést několik dat, která charakterizují průběh dotazníkového šetření. Bylo distribuováno celkem 115 dotazníků, přičemž navraceno bylo 81 dokončených dotazníků. Návratnost dotazníku tedy činila 70,43 %. Tuto návratnost lze označit za poměrně vysokou, resp. nadprůměrnou vzhledem k tomu, že průměrná návratnost dotazníků bývá cca 30 -60 % (Průcha, 2014, s. 116).

Délka vyplňování dotazníku byla v 51 % případů méně než 1 minuta, 1 - 2 minuty zabralo vyplňování dotazníků 41 % respondentů a pouze 8 % respondentů trvalo vyplňování dotazníků déle než 2 minuty, ale nikomu nezabralo vyplňování dotazníku více než 5 minut.

Obě skutečnosti lze přisuzovat především nízkému počtu otázek v dotazníku, kterých bylo pouze 8, což jednak výrazně zvyšuje návratnost dotazníku a jednak zkracuje dobu vyplňování. Obecně totiž při dotazníkovém šetření platí, že velký počet otázek odrazuje od jeho vyplnění.

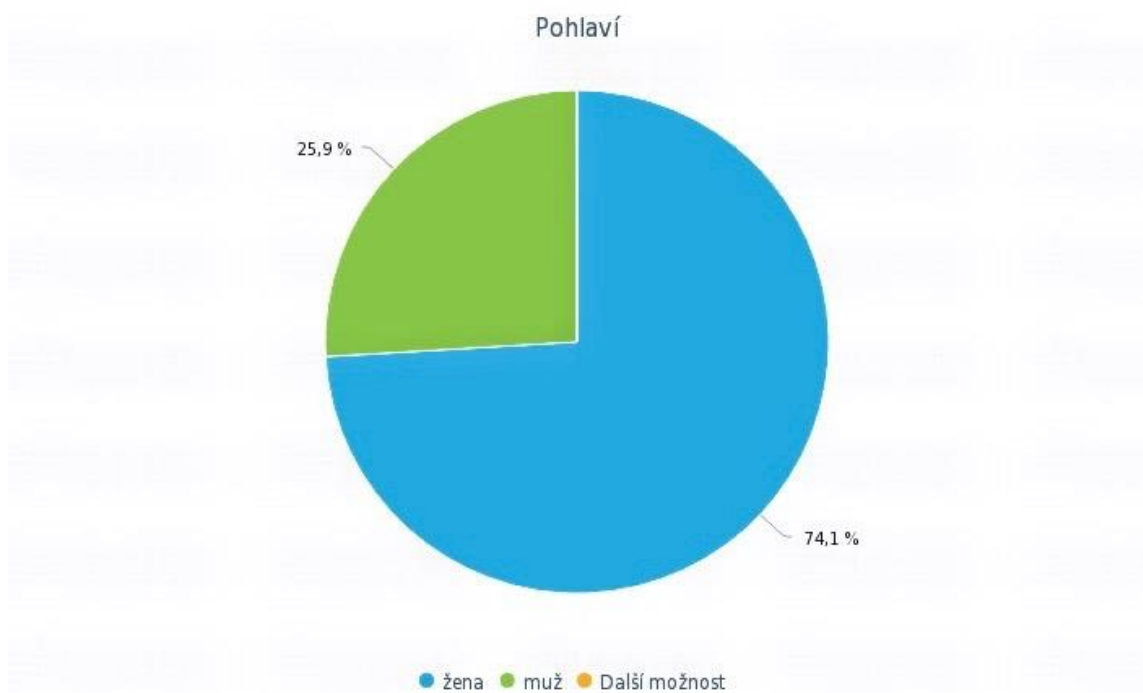
Vliv na délku vyplňování dotazníků, která byla velmi krátká, mohla mít i skutečnost že veškeré otázky byly formulovány jako uzavřené otázky, tedy otázky, kde respondent pouze volil z nabízených možností, žádná otázka nebyla otevřená, tedy nebylo vyžadováno, aby respondent do dotazníku cokoli vypisoval vlastními slovy.

4.8.1 Charakteristika výzkumného souboru

V průzkumu byli zastoupeni respondenti obou pohlaví, všech věkových kategorií. Respondenti byli vybráni náhodně v rámci partnerských prodejen Biopekárny Zemanka, čímž bylo možné do jisté míry předpokládat, že se jedná o respondenty se zájmem o zdravé stravování a zdravou výživu či respondenty, kteří jsou o této problematice do určité míry informováni.

Na dotazník odpovědělo celkem 81 respondentů, ze kterých 60 tvořily ženy a 21 muži. To znamená, že 74,1 % byly ženy a jen 25,9 % muži. Ze zjištěných údajů tak lze mít za to, že ženy se o problematiku bio potravin a zdravé výživy obecně zajímají více než muži a biopotraviny tak nakupují častěji (na což lze usuzovat z toho, že v partnerských prodejnách Biopekárny Zemanka, kde jsem sháněla respondenty pro výzkum vyplnily dotazník častěji ženy).

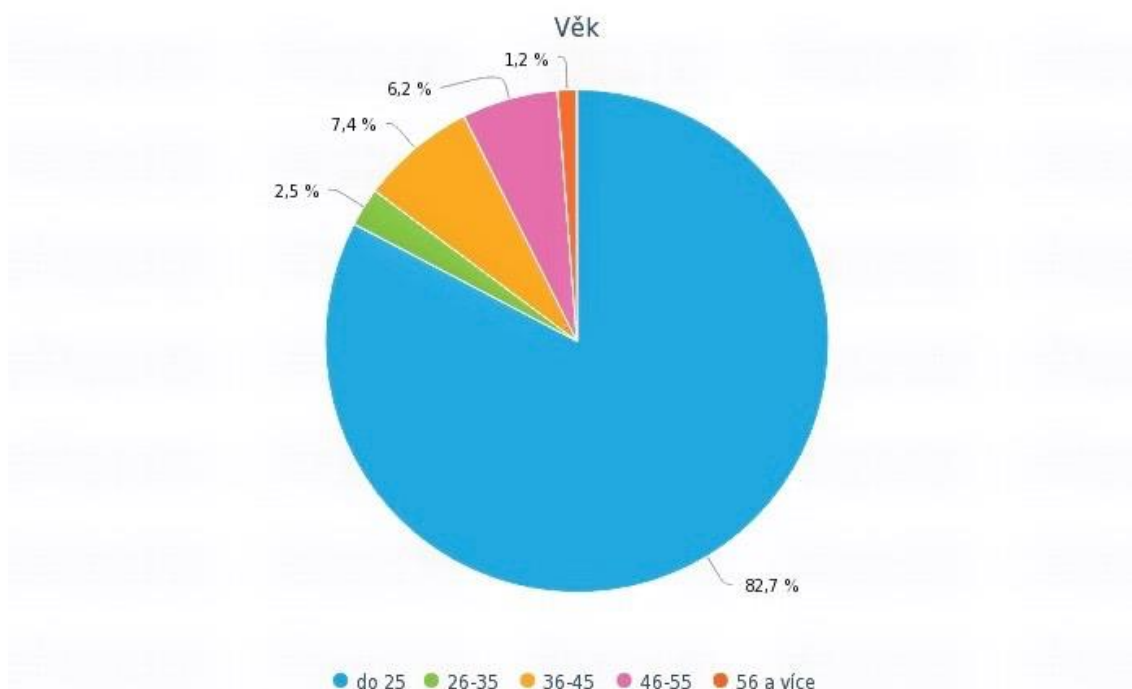
Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Druhá otázka pak zjišťovala věk respondentů. Naprostá většina respondentů, kteří se průzkumu zúčastnili (67 respondentů, tj. 82,7 %) byla ve věku do 25 let. 2 respondenti (2,5 %) byli ve věku 26 – 35 let, 6 respondentů (7,4 %) bylo ve věku 36-45 let, 5 respondentů (6,2 %) bylo ve věku 46-55 let a pouze 1 (1,2 %) respondent byl ve věku nad 56 let. Z uvedených údajů je zřejmé, že biopotraviny nakupují nejčastěji mladí lidé, protože jen v kategorii do 25 let bylo 82,7 % respondentů, přičemž mezi mladé lidi by nesporně bylo možné zařadit také skupinu respondentů ve věku 26-35 let, kteří tvořili dalších 2,5 % respondentů, čímž lze celkově uvést, že 85,2 % respondentů tvořili mladí lidé.

Graf č. 2: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Další údaje o respondentech jako je například vzdělání, rodinný stav či ekonomická situace, které by byly pro charakteristiku výzkumného souboru nesporně zajímavé, nebyly v tomto průzkumu zjišťovány, neboť bylo vycházeno z toho, že jednak se jedná o poměrně citlivé údaje (zejména ekonomická situace či rodinný stav), které by respondenti nemuseli být ochotni sdělovat, což by mohlo snížit návratnost dotazníků a dále bylo vycházeno ze skutečnosti, že rovněž dlouhé trvání dotazníkového šetření, které je přímo spojeno s počtem otázek odráží respondenty od vyplnění, resp. od dokončení dotazníku. Z tohoto důvodu tyto otázky nebyly do průzkumu zařazeny.

Cílem bylo totiž maximalizovat návratnost dotazníků, aby byl získán dostatečný počet respondentů, na kterých by bylo možné vybudovat celou studii, což se dle výše uvedených zjištění podařilo.

4.8.2 Výsledky dotazníkového šetření

Do této kategorie byly zařazeny otázky č. 3-8, jejichž smyslem bylo naplnění cílů dotazníkového šetření. Tyto otázky již tedy zkoumaly přímo pohled respondentů na zdravé stravování a bio potraviny.

Třetí otázka, která byla respondentům v rámci dotazníkového šetření položena, již směřovala přímo k naplnění cílů průzkumu. Otázka zněla následovně: „Dbáte na zásady zdravé výživy?“ Na tuto otázku odpovědělo 56 respondentů (69,1 %), že ano. Zbýlých 25 respondentů (30,9 %) odpovědělo, že ne.

V souvislosti s odpovědí na tuto otázku bylo poměrně překvapivým zjištěním, že ačkoli byly respondenti náhodně osloveni v partnerských prodejnách Biopekárny Zemanka, mezi které patří zejména bioobchody a obchody zaměřené na zdravou výživu, 30,9 % respondentů uvedlo, že na zásady zdravé výživy nedbá, což lze v tomto kontextu označit za poměrně vysoké číslo. Od počátku šetření jsem předpokládala, že do partnerských obchodů Biopekárny Zemanka nechodí jen lidé dbající na zdravou výživu, neboť budou jistě existovat i lidé, kteří si konkrétní potraviny kupují pouze z důvodu, že jim chutnají, nebo lidé, kteří tyto obchody navštěvují např. za účelem nákupu bio potravin pro jinou osobu, ale počet respondentů, kteří na zásady zdravé výživy nedbali, mě negativně překvapil.

Graf č. 3: Dbáte na zásady zdravé výživy?

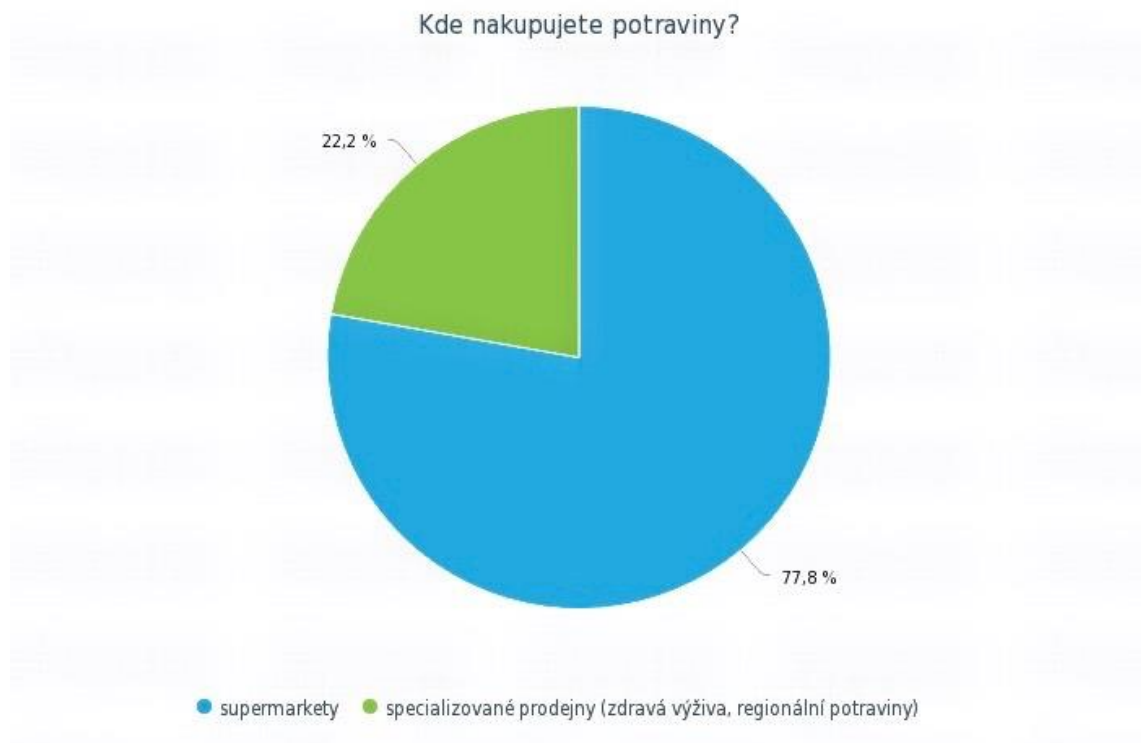

Zdroj: Vlastní zpracování

Čtvrtá otázka dotazníku zjišťovala, kde respondenti nakupují potraviny. Respondenti mohli volit ze dvou odpovědí, přičemž 63 respondentů (77,8 %) uvedlo, že potraviny

nakupuje v supermarketech. Pouze 18 respondentů (22,2 %) uvedlo, že potraviny nakupuje ve specializovaných prodejnách typu zdravé výživy či regionálních potravin. Z výsledku odpovědi na tuto otázku vyšlo najevo, že ačkoli byli respondenti osloveni v prodejnách zdravé výživy, většinu nákupů potravin realizují v běžných supermarketech, nikoli ve specializovaných obchodech zaměřených na zdravé a bio potraviny.

Graf č. 4: Kde nakupujete potraviny?

Zdroj: Vlastní zpracování

Pátá otázka pak zjišťovala, zda respondenti kupují biopotraviny. Většina respondentů – 58 (resp. 71,6 %) uvedla, že biopotraviny kupuje občas. 16 respondentů (19,8 %) uvedlo, že biopotraviny nekupuje a pouze 7 respondentů (8,6 %) uvedlo, že biopotraviny kupuje. Zde je zřejmé, že naprostá většina respondentů si biopotraviny občas koupí, nicméně nekupuje je pravidelně či stále.

Graf č. 5: Kupujete biopotraviny?

Zdroj: Vlastní zpracování

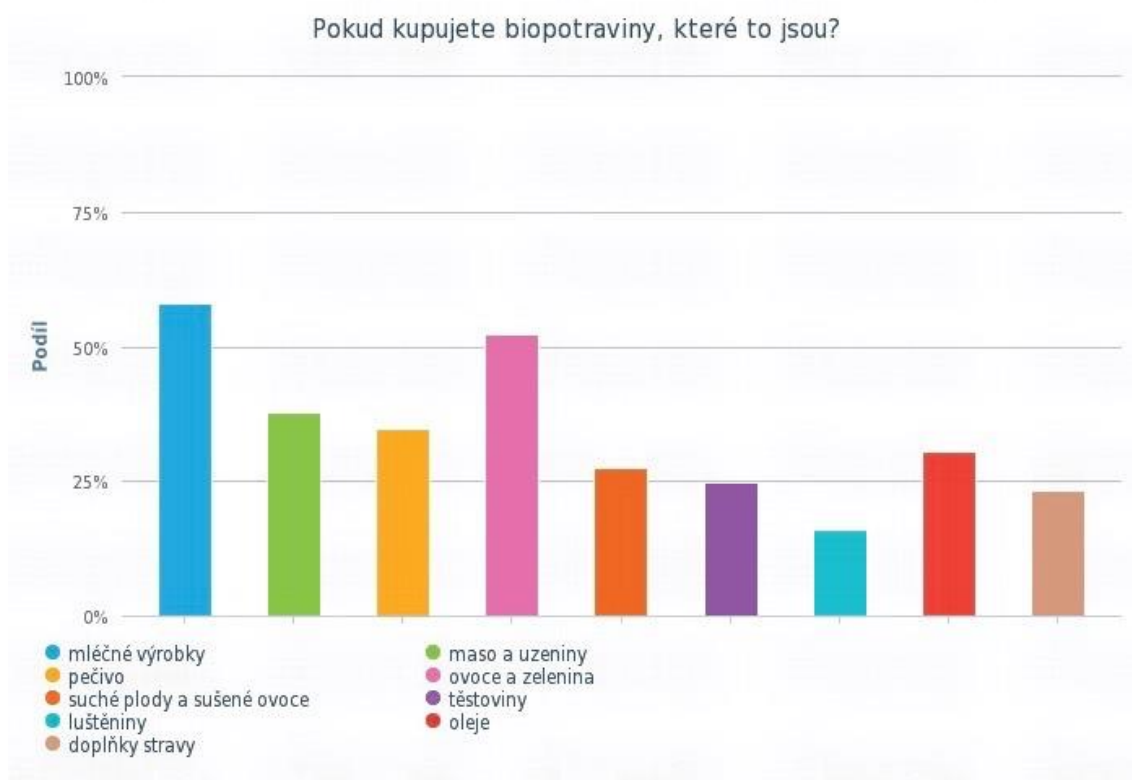
Šestá otázka v dotazníku zjišťovala, jaké druhy biopotravin respondenti kupují. Tato otázka byla specifická v tom, že místo jedné odpovědi umožňovala zvolit více odpovědí (neboť řada respondentů nakupuje více druhů biopotravin). Z průzkumu vyplynulo, že nejčastěji respondenti kupují mléčné výrobky v bio kvalitě (40 respondentů), dále ovoce a zeleninu (36 respondentů) a třetím nejčastějším typem biopotravin bylo maso a uzeniny (26 respondentů). Naopak nejméně často respondenti nakupovali v bio kvalitě luštěniny (jen 11 respondentů). S ohledem na skutečnost, že v případě této otázky jsou počty a informace poměrně nepřehledné, byla do práce zařazena tabulka č. 1, která přehledně shrnuje veškerá zjištění. Tytéž informace jsou pak graficky znázorněny v grafu č. 6.

Tabulka č. 1: Které biopotraviny respondenti kupují nejčastěji

# ▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1	mléčné výrobky	40	58,0 %
2	maso a uzeniny	26	37,7 %
3	pečivo	24	34,8 %
4	ovoce a zelenina	36	52,2 %
5	suché plody a sušené ovoce	19	27,5 %
6	těstoviny	17	24,6 %
7	luštěniny	11	15,9 %
8	oleje	21	30,4 %
9	doplňky stravy	16	23,2 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 6: Pokud kupujete biopotraviny, které to jsou?

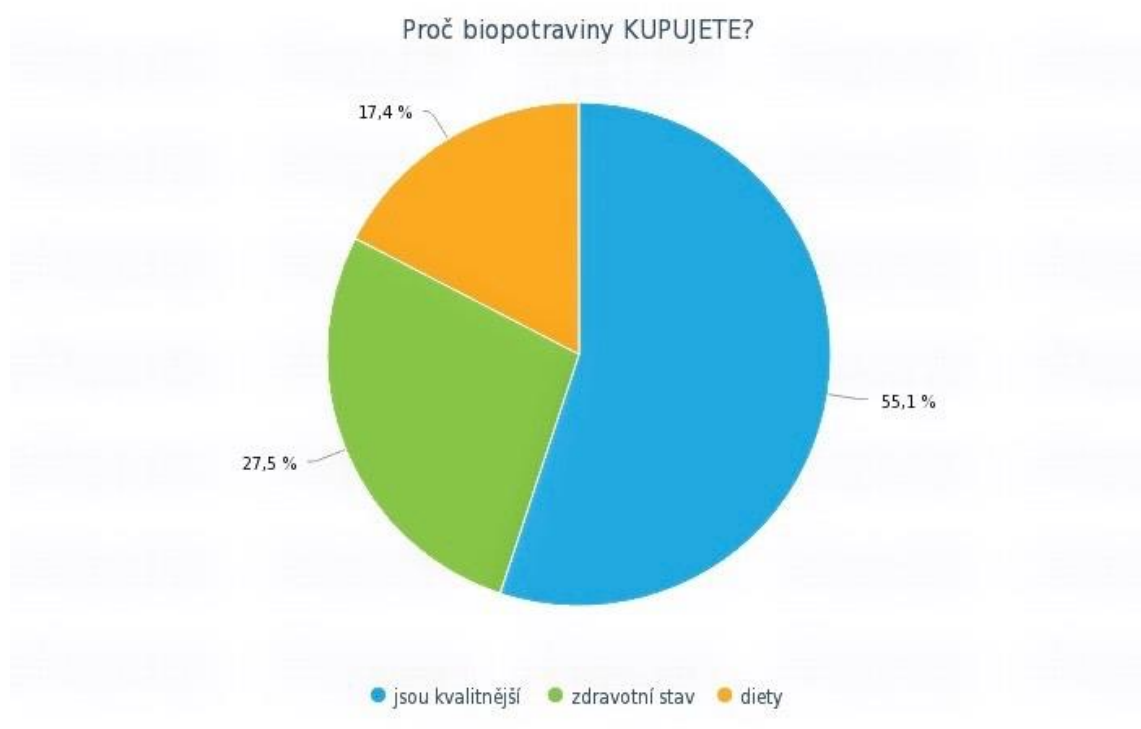
Zdroj: Vlastní zpracování

Sedmá otázka pak zjišťovala, proč respondenti kupují biopotraviny. Zde byla nejčastěji uváděna odpověď, že tyto potraviny jsou kvalitnější, což uvedlo 55,1 % respondentů. Dalších 27,5 % respondentů uvedlo jako důvod pro nákup biopotravin svůj zdravotní stav. Zbývajících 17,4 % respondentů uvedlo jako důvod dietu (či diety).

Z odpovědí na tuto otázku plyne, že respondenti si uvědomují nejen kvalitu biopotravin, ale rovněž jejich pozitivní vliv na zdravotní stav, který je zřejmý i u jedinců, kteří mají nějaké zdravotní problémy.

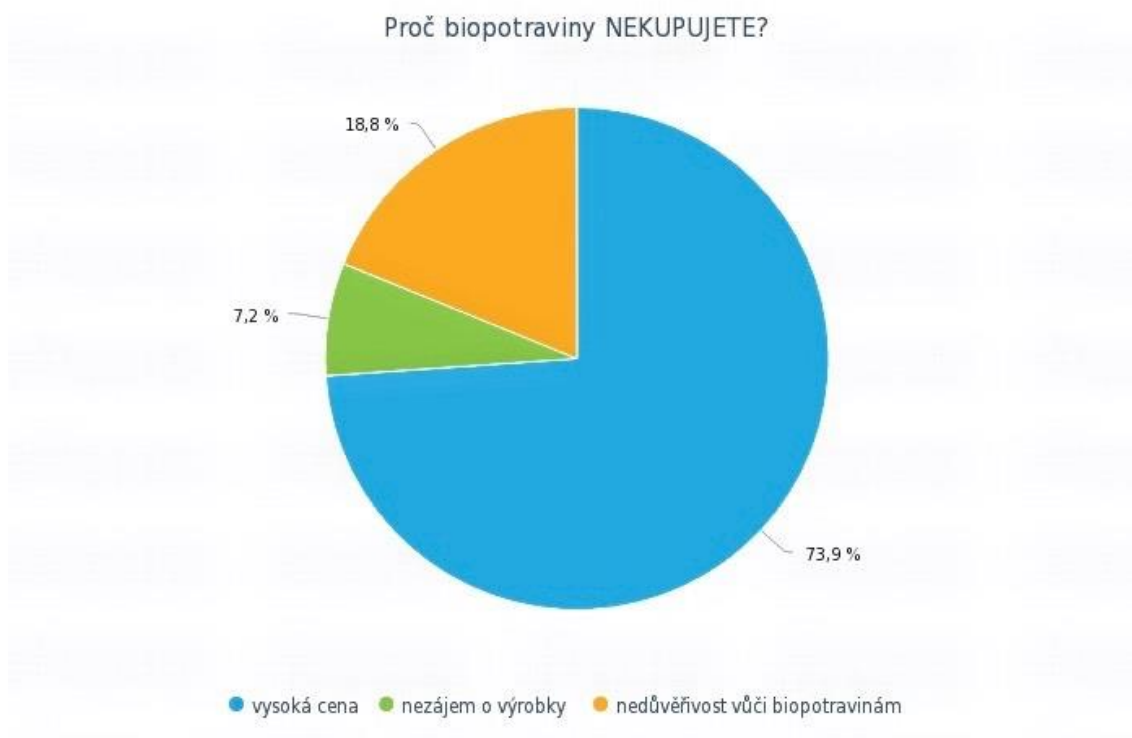
Graf č. 7: Proč biopotraviny KUPUJETE?

Zdroj: Vlastní zpracování

Osmá otázka pak naopak zjišťovala, proč respondenti biopotraviny nekupují. Zde jsem od počátku očekávala, že hlavním důvodem, proč lidé biopotraviny nekupují či kupují jen omezeně, bude jejich cena, což se v této otázce potvrdilo. 73,9 % respondentů uvedlo, že důvodem, proč nekupují biopotraviny je právě jejich vysoká cena. Dalších 18,8 % respondentů uvedlo, že nekupují biopotraviny z důvodu nedůvěřivosti vůči biopotravinám a zbylých 7,2 % uvedlo jako důvod nezájem o tento typ výrobků. Z odpovědí na otázku je zřejmé, že by patrně při poklesu cen biopotravin velký počet respondentů tyto potraviny začal kupovat, popř. by je kupoval častěji.

Graf č. 8: Proč biopotraviny NEKUPUJETE?

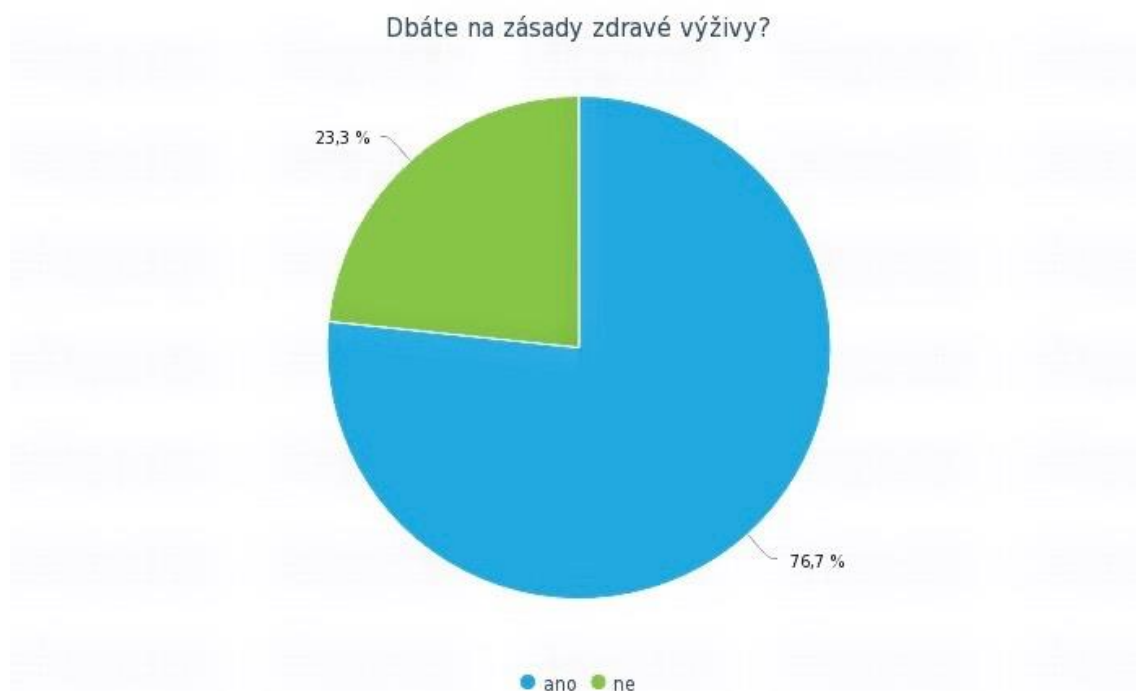
Zdroj: Vlastní zpracování

4.8.3 Srovnání mužů a žen

S ohledem na výsledky jednotlivých otázek průzkumu je vhodné dále analyzovat výsledky některých otázek dle pohlaví a věku jedinců, což jsou stěžejní kritéria pro tuto práci.

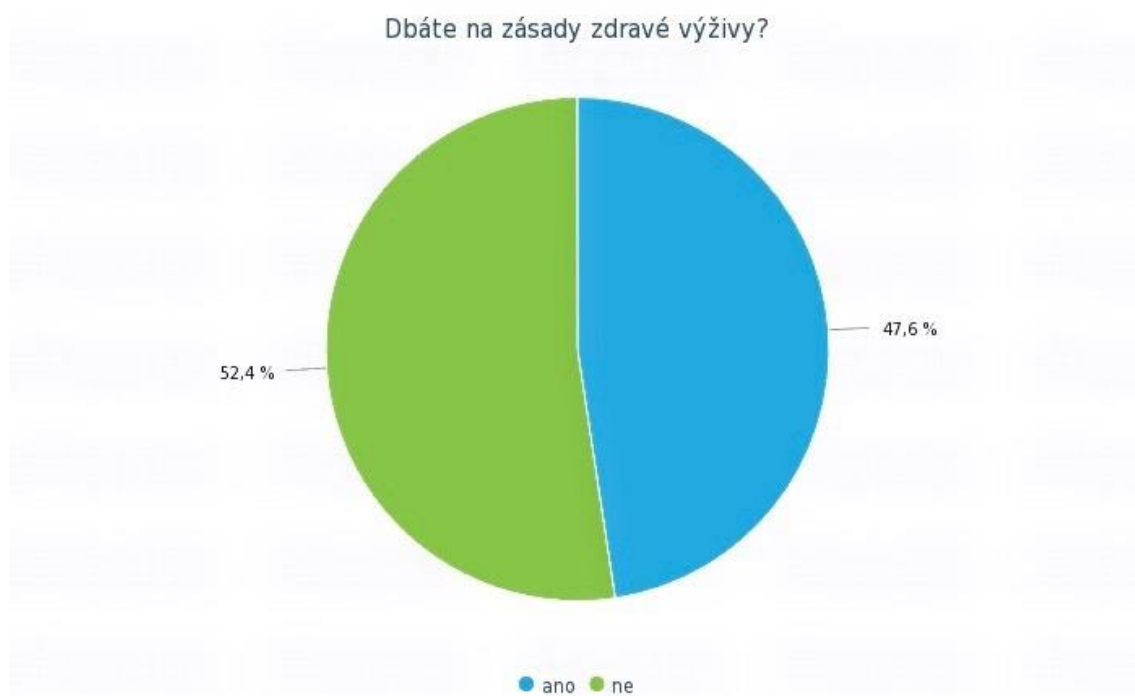
Pokud se zaměříme na výsledky průzkumu u žen, bylo kupříkladu zjištěno, že na zdravou výživu dbá 76,7 % žen (ve srovnání s průměrem obou pohlaví, který činil 69,1 % a ve srovnání s muži, kde jen 47,6 % uvedlo, že dbá na zásady zdravé životosprávy). Z toho plyne, že ženy na zdravou výživu dbají častěji než muži, což je obecně známý fakt, který tento průzkum opět potvrzuje. Z průzkumu je dokonce zřejmé, že to byla patrně spíše převaha žen v průzkumu, co vedlo k tomu, že průzkum dospěl k závěru, že respondenti na zásady zdravé životosprávy spíše dbají, neboť u mužů nadpoloviční většina uvedla, že na zásady zdravé životosprávy nedbá.

Graf č. 9: Dbáte na zásady zdravé výživy? – výsledky žen

Zdroj: Vlastní zpracování

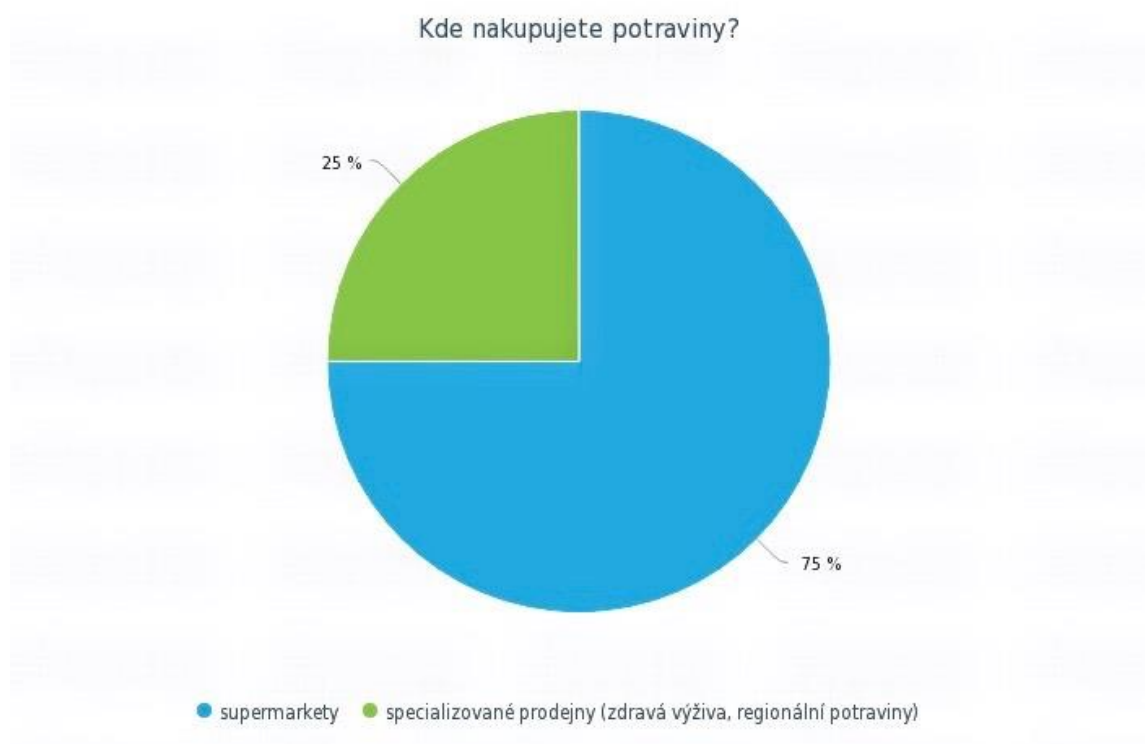
Graf č. 10: Dbáte na zásady zdravé výživy? – výsledky mužů

Zdroj: Vlastní zpracování

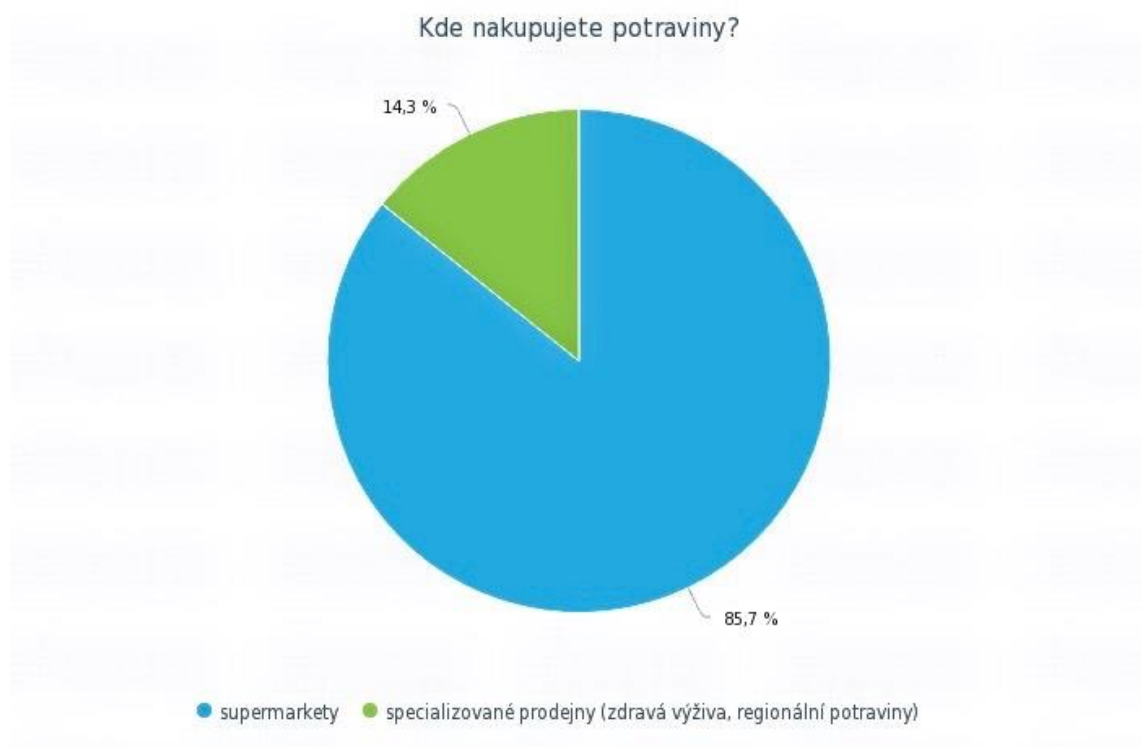
Odlišnost mezi muži a ženami se projevila i u otázky č. 4, která zjišťovala, kde respondenti nakupují potraviny. Oproti průměru (22,2 % i oproti mužům – 14,3 %) byl u žen větší počet těch, které potraviny nakupují ve specializovaných obchodech – 25 %. I tak je tento počet však ve srovnání s nákupy potravin v supermarketech stále nízký, nicméně pokud srovnáme muže a ženy, je zřejmé, že zatímco u mužů nakupovalo ve specializovaných prodejnách jen 14,3 %, u žen to bylo 25 %. Opět se tedy potvrzuje, že ženy dbají na zdravé a kvalitní stravování více než muži.

Graf č. 11:Kde nakupujete potraviny? – výsledky žen

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 12:Kde nakupujete potraviny? – výsledky mužů

Zdroj: Vlastní zpracování

Poslední otázka, která byla mezi pohlavími srovnávána, byla otázka, zda respondenti kupují biopotraviny. Opět se ukázalo, že mezi ženami je větší procento osob, které uvedli, že ano (10%, zatímco u mužů jen 4,8 %). Stejně tak více žen uvedlo, že biopotraviny kupuje občas (73,3 % oproti 66,7 % mužů). Nejvýraznější rozdíl byl v případě odpovědi, ne – zde 16,7 % žen uvedlo, že bio potraviny nekupuje a totéž uvedlo dokonce 28,6 % mužů). I přesto však lze říci, že z vyhodnocovaných otázek zde byl patrně nejmenší rozdíl mezi pohlavími.

Graf č. 13:Kupujete bio potraviny? – výsledky žen

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 14:Kupujete bio potraviny? – výsledky mužů

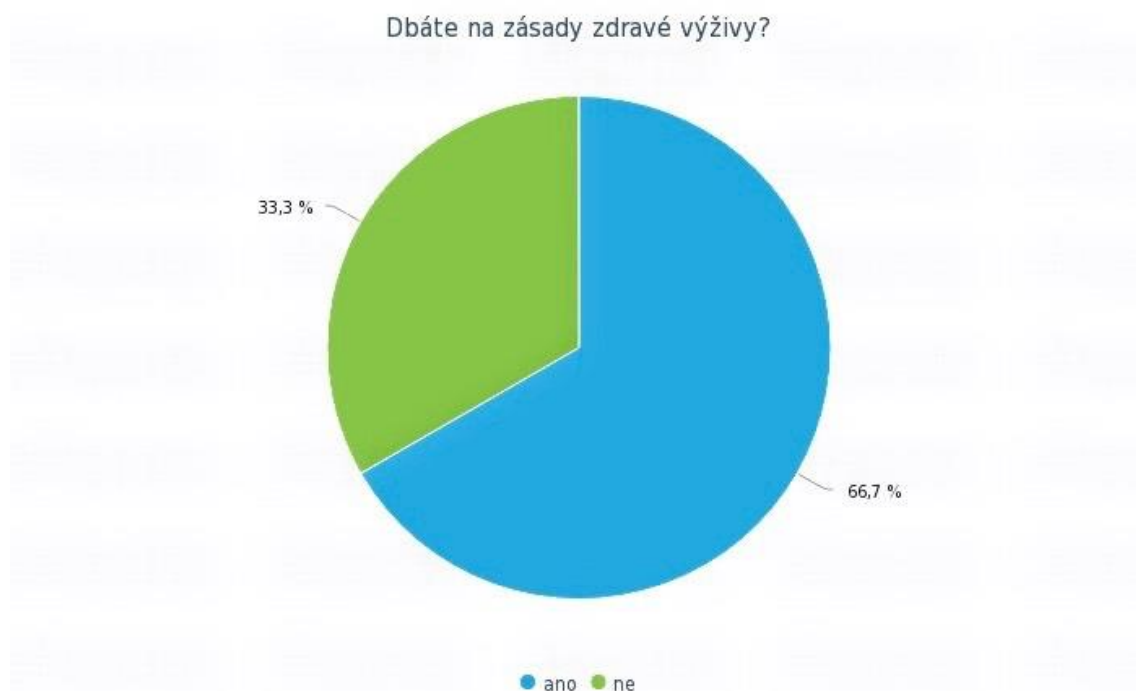
Zdroj: Vlastní zpracování

4.8.4 Srovnání podle věku

Dalším typem srovnání, které je třeba ve vyhodnocení uvést, je srovnání dle věku. S ohledem na skutečnost, že naprostou většinu respondentů (82,7 %) tvořili lidé do 25 let, rozhodla jsem se porovnat pouze dvě skupiny, a to mladší respondenty do 25 let a od 26-35 let a respondenty nad 36 let, neboť v některých kategoriích bylo natolik málo respondentů, že by výsledky jinak neměly žádný smysl. S ohledem na skutečnost, že v kategorii nad 36 let se vyskytovalo jen 12 respondentů, je i tak výsledek tohoto srovnání poměrně nejistý, neboť výsledky mohou být náhodné s ohledem na nedostatečný počet respondentů. Nicméně i přesto se domnívám, že mezi věkovou skupinou do 35 let a nad 36 let lze identifikovat několik zásadních rozdílů.

Předně je z grafů níže vidět, že lidé nad 36 let více dbají na zdravou životosprávu (v 83,3 %), zatímco lidé mladší, tj. do 35 let na zdravou životosprávu dbají jen v 66,7 % případů. Zde je pravděpodobné, že s vyšším věkem lidé na životosprávu dbají více i s ohledem na řadu zdravotních problémů, se kterými se s věkem člověk potýká. Na rozdíl od mladých lidí do 25 let, kteří leckdy ještě nejsou natolik vyzrálí, aby si uvědomovali veškeré důsledky nesprávné životosprávy lidé na 36 let a starší již obvykle vědí, že nezdravá životospráva pro ně může mít do budoucna celou řadu negativních zdravotních následků.

Graf č. 15: Dbáte na zdravou životosprávu? – věk do 35 let

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 16: Dbáte na zdravou životosprávu? – věk nad 36 let

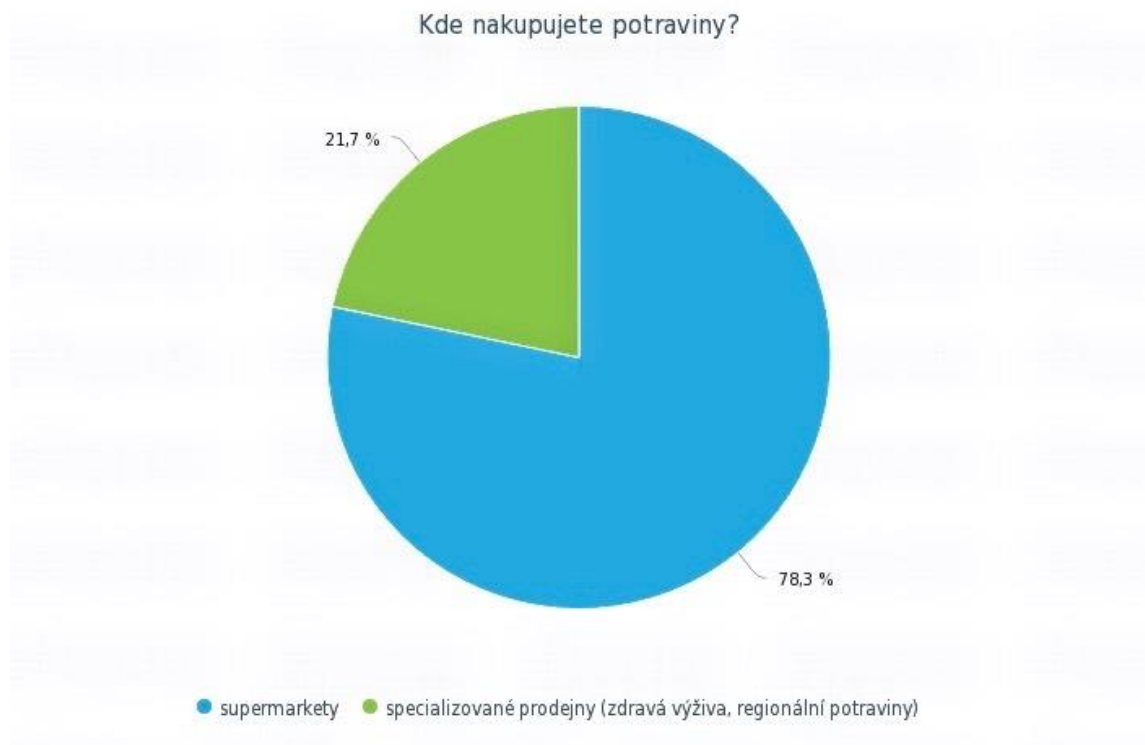

Zdroj: Vlastní zpracování

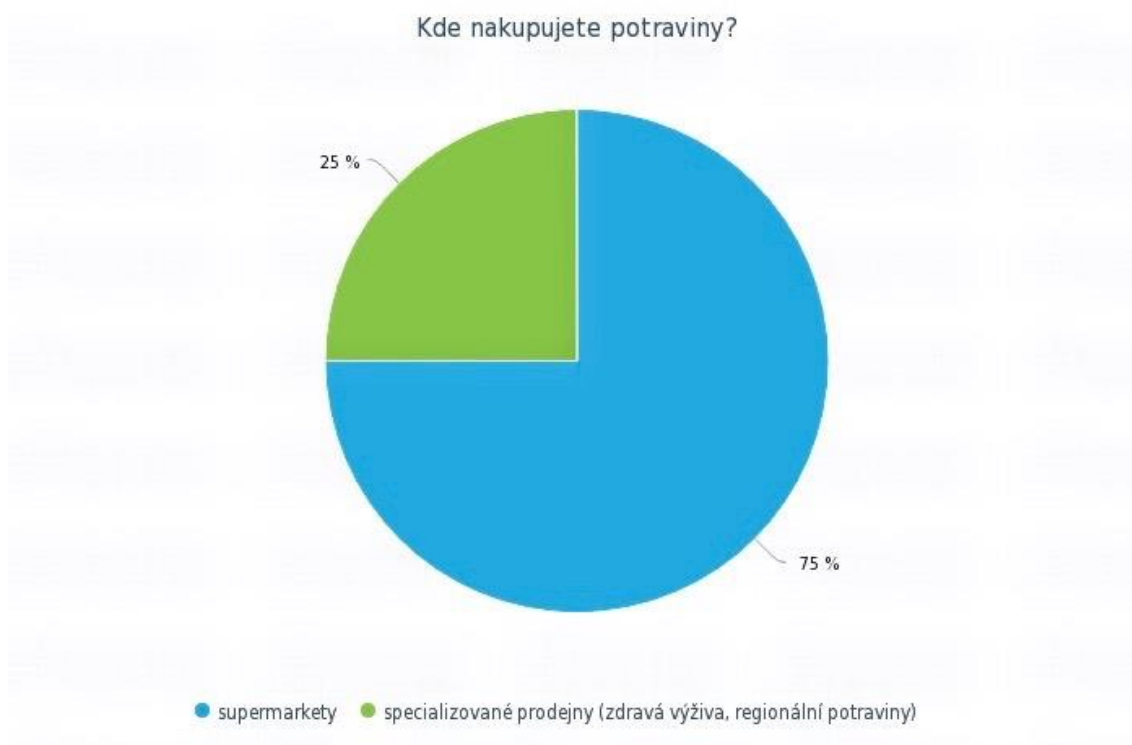
Rovněž v otázce, kde nakupují respondenti potraviny, byla dílčí odlišnost, nicméně nebyla nijak výrazná. Mladí lidé využívali speciální prodejny ve 21,7 % případů, lidé nad 36 let ve 25 % případů. Je zde tudíž rovněž patrná tendence s vyšším věkem nakupovat ve specializovaných prodejnách kvalitnější produkty, nicméně tato tendence je spíše nepatrného rázu.

Graf č. 17:Kde nakupujete potraviny? – věk do 35 let

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 18:Kde nakupujete potraviny? – věk nad 36 let

Zdroj: Vlastní zpracování

Poměrně zásadní rozdíl bylo možné identifikovat u otázky, zda respondenti kupují biopotraviny. Zatímco respondenti do 35 let v 10,1 % případů uváděli, že biopotraviny nekupují, mezi respondenty nad 36 let se nevyskytl jediný, který by biopotraviny nekupoval. Rovněž počet respondentů, kteří na otázku odpověděli ano, s věkem vzrostl, do 35 let uvedlo, že biopotraviny kupuje jen 17,4 % respondentů, nad 36 let to bylo 33,3 % respondentů, což je znatelný vývoj. Zde je otázkou, zda důvodem, že lidé s přibývajícím věkem biopotraviny kupují, popř. kupují více, než dříve jsou zdravotní důvody, uvědomění si vlivu stravování na zdravotní stav či důvody finanční – zatímco například ve věku do 25 let je většina respondentů ve věku, kdy buď nemají příjmy, nebo jsou krátce po začátku pracovního života a příjmy mají nízké, ve věku nad 36 let je již u většiny respondentů kariéra v rozvoji či na vrcholu, tudíž obvykle se tato kategorie respondentů vyznačuje vyššími příjmy. Z tohoto pohledu je poměrně škoda, že se nepodařilo získat více respondentů ve věkové kategorii 26-35 let, zde byli jen 2 respondenti, což není příliš vypovídající. Pokud by bylo respondentů v této kategorii více, bylo by lépe možné posoudit vývoj v přístupu k biopotravinám.

Graf č. 19:Kupujete bio potraviny? – věk do 35 let

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 20:Kupujete bio potraviny? – věk nad 36 let

Zdroj: Vlastní zpracování

4.9 Vyhodnocení místního šetření

S ohledem na skutečnost, že Biopekárna Zemanka nemá vlastní prodejnu, bylo místní šetření realizováno ve dvou partnerských prodejnách, které by měly odebírat celý sortiment Biopekárny.

V místním šetření nebyly příliš zohledněny zbylé dvě provozovny, které byly předmětem výzkumu neboť ani farma Koňákov ani Bio-Vymětal nemají vlastní stálé provozovny, které by byly dostupné k realizaci místního šetření. Z tohoto důvodu je místní šetření vystavěno především na Biopekárně Zemanka.

První prodejnu byla prodejna Country life v Praze 6 v Dejvicích, druhou prodejnu byla prodejna Biokoloniál na Praze 9. Obě prodejny jsou známé v oboru prodeje zdravé výživy a biopotravin.

4.9.1 Country Life – Praha 6 – Dejvice

Tato prodejna byla zvolena jednak proto, že se jedná o partnerskou prodejnu Biopekárny Zemanka, ale také proto, že v době přípravy výzkumu zde probíhalo jednak setkání s Hanou Zemanovou, která připravuje recepty pro Biopekárnu Zemanka a rovněž ochutnávka produktů Biopekárny Zemanka. Místní šetření bylo tak považováno za velmi přínosné.

V bioprodejnách Country Life je nabízen široký výběr biopotravin a produktů zdravé výživy, čerstvé biozeleniny a bioovoce, biopečiva z vlastní pekárny, ekologických čisticích prostředků a přírodní kosmetiky. V centru Prahy lze najít rovněž také specializovanou prodejnu biokosmetiky a přírodní kosmetiky. Restaurace a občerstvení Country Life pohostí návštěvníky zdravými pokrmy teplé i studené kuchyně a nabídkou salátů, sendvičů a moučníků. (Country Life, 2015)

Prodejna v Dejvicích prošla v roce 2008 rozsáhlou rekonstrukcí a je největší prodejnu Country Life. Nabízí tak nejširší sortiment produktů zdravé výživy, bioproduktů včetně bioovoce, biozeleniny a biopečiva, ekologických čisticích prostředků, přírodní kosmetiky, knih a časopisů. Vedle prodejny se nachází rovněž restaurace Country Life. (Country Life, 2015)

Sortiment prodejny Dejvice je následující: obiloviny a výrobky z obilovin - mouky, vločky, klíčky, otruby, vláknina, müsli, granoly, kaše, těstoviny, luštěniny, semena, ořechy, sušené ovoce, pomazánky, paštiky, krémy - slané, sladké, džemy, marmelády, pyré, bylinky,

koření, droždí, sušené houby, sůl, sladidla - sirupy, cukry, melasy, medy, oleje, bujony, polévky, speciality - shoyu, tamari, miso, umeocet, umeboshi, kuzu, nápoje - čaje, obilné kávy, kakao, ovocné a zeleninové šťávy, kombuchy, minerálky, nealko víno, trvanlivé pečivo a pochutiny - tyčinky, sušenky, vafle, křupky, bonbony, fair trade produkty, potravinové doplňky, vitaminy, chlazené potraviny - sójové produkty, náhražky masa, mléko a mléčné výrobky, vejce, margaríny, ovoce a zelenina, mražená zelenina, sendviče, burgry a saláty vlastní výroby, čerstvé pečivo, kosmetika, ekologická drogerie, ekologické plínky a dámské hygienické potřeby, literatura, kuchařky. (Conutry Life, 2015)

Prodejna především připravila sérii jarních setkání s Hanou Zemanovou. První z nich se uskutečnilo v úterý 29. března od 15 hodin a jeho náplní bylo představení BioAbecedáře spojené s besedou na téma 10 důležitých rad na cestě k zdravější stravě. Tentýž den bylo v prodejně od 13 do 17 hodin možné ochutnat sušenky a krekry z Biopekárny Zemanka. (Conutry Life, 2015) Právě v tento den bylo místní šetření realizováno.

Šetření tedy proběhlo 29. 3. 2015 v odpoledních hodinách mezi 14-16 hodinou. Ve 14 hodin bylo možné si prodejnu prohlédnout bez větších obtíží, neboť zde ještě nebylo příliš mnoho lidí. Z tohoto důvodu bylo šetření zaměřeno především na produkty Biopekárny Zemanka. Bylo zjištěno, že produkty jsou vystaveny viditelně na jednom samostatném stojanu, přičemž bylo s porovnáním na webu Biopekárny zjištěno, že zde skutečně měli všechny produkty Biopekárny Zemanka. Cenová relace produktů se pohybovala od 35 Kč do 50 Kč za balíček, kterým měl většinou 100 g. Vesměs se cena až na výjimky blížila spíše těm 50 Kč. Navíc toho dne od 13 hodin zde probíhala ochutnávka produktů Biopekárny Zemanka, čímž se mi podařilo vyzkoušet některé z nabízených produktů, které ještě neznám. Produkty Biopekárny jsou skutečně chutné a ačkoli jsou s ohledem na to, že se jedná o biopotraviny zdravé, jedná se spíše o potraviny, které konzumujeme za účelem uspokojení chuti než za účelem ukojení hladu (i s ohledem na skutečnost, že balení 100 g sušenek, které stojí 49 Kč, by člověk za účelem uspokojení hladu musel patrně sníst celé naráz).

Na setkání s Hanou Zemanovou se prodejna výrazně naplnila (bylo nutné si předem e-mailem rezervovat místo), což potvrzuje zájem zákazníků o její recepty včetně produktů Biopekárny Zemanka. Beseda trvala cca hodinu a jejím tématem bylo 10 důležitých rad na cestě k zdravější stravě. Pojednání bylo zajímavé. Beseda nevyzněla primárně jako propagace

produktů Biopekárny Zemanka, ale spíše byla zaměřena skutečně na zdravé stravování v obecné rovině.

Na prodejně bylo dále v rámci místního šetření zjišťováno od prodavaček, zda lidé mají o bioprodukty od Zemanky zájem. Prodávající uvedli, že tyto produkty jsou velmi oblíbené a velmi často se stává, že jim zrovna některý produkt ze sortimentu schází, resp. je vyprodán. Lidé údajně velmi často nakupují například Bio čoko-kokosky (39 Kč/100g), jablečné bio hrudky se skořicí a vločkami (35 Kč/100g), medové bio perníčky (35 Kč/100g), ze slaných krekrů jsou oblíbené zejména špaldové bio krekrý se sýrem a slunečnicí (35 Kč/100g) a z dětských produktů lidé kupují aktuálně především novinku, kterou jsou Krtkovy vanilkové bio sušenky (50 Kč/100g). Oblíbené jsou rovněž bezlepkové čokoládové bio hrudky (45kč/100g) a bezlepkové bio perníčky (45kč/100g).

4.9.2 Biokoloniál - Praha 9

Biokoloniál je stejně jako prodejna County life partnerskou prodejnou Biopekárny Zemanka. Jedná se však o menší spíše rodinnou prodejnu, kde prodávají sami majitelé, čímž bylo možné se zaměřit na rozhovor s majitelkou Biokoloniálu. Nejprve bylo v rámci místního šetření zjišťováno, jakým způsobem jsou nabízeny produkty Biopekárny Zemanka. Opět se jednalo o samostatný stojan s výrobky, který byl umístěn uprostřed prodejny, čímž byl téměř nepřehlédnutelný a byly na něm vystaveny všechny výrobky (v době mé návštěvy scházely akorát dvě novinky - Krtkovy sušenky vanilkové a malinové, ale standartně je prodejna nabízí.). Cenové relace produktů se pohybovaly prakticky stejně jako v County Life, mezi 35-49 Kč za balíček, který má obvykle 100g.

Bylo zjištěno, že lidé nakupují produkty Biopekárny poměrně často a chválí je. Mezi oblíbené produkty, které zákazníci chtějí nejčastěji, podle majitelky patří zejména Bio čoko-kokosky (39 Kč/100g), medové bio perníčky (35 Kč/100g), ze slaných krekrů jsou oblíbené zejména špaldové bio krekrý se sýrem a slunečnicí (35 Kč/100g) a z dětských produktů lidé kupují aktuálně především novinku, kterou jsou Krtkovy vanilkové bio sušenky (49 Kč/100g) a Krtkovy malinové sušenky (49 Kč/100g). Oblíbené jsou rovněž všechny betlepkové produkty bezlepkové produkty (obvykle 45 Kč/100g) a špaldové bio piškoty celozrnné (39 Kč/70g).

Obrázek č. 7: Stojan s produkty Biopekárny Zemanka

http://www.biokolonial.cz/wp-content/uploads/2013/11/BioKolonial_07.jpg

4.9.3 Oblíbené produkty na základě místního šetření

Na základě místního šetření bylo zjištěno, které produkty zákazníci ve vybraných prodejnách nakupují od Biopekárny Zemanka nejčastěji. Tyto produkty se nyní pokusím stručně představit. Předtím budou produkty, které uvedly oba obchody shodně jako nejprodávanější.

Bio čoko-kokosky (39 Kč/100g)

Čokoláda v těchto sušenkách pochází z tzv. spravedlivého obchodu. Značku FAIR TRADE zákazník najde hlavně na produktech z rozvojových zemí, tedy na kávě, kakau, čokoládě, cukru nebo čaji. Pokud zákazník kupuje férové produkty, pomáhá odstraňovat dětskou práci, umožňuje získat lidem spravedlivý výdělek, zlepšuje přístup k základnímu vzdělávání a celkově podporuje sociální projekty v těchto zemích. (Bio pekárna Zemanaka, 2013)

Medové bio perníčky (35 Kč/100g)

Bio perníčky Biopekárny Zemanaka jsou klasické, ale i přesto výjimečné díky bio kvalitě použitých surovin. Všechny pochází z ekologického zemědělství. Používány jsou perníkové biokoření firmy Sonnentor, které nikdy nebylo chemicky ošetřováno a ani ozařováno v průběhu skladování. Použitý bio med je výhradně český, má vysokou kvalitu a pochází výhradně od českých ekovčelařů, v současnosti od paní Simony Adamcové. (Bio pekárna Zemanaka, 2013)

Bio krekry se sýrem a slunečnicí (35 Kč/100g)

Biopekárna Zemanaka o nich uvádí *“Naše krekry se sýrem nadchnou i ty, kteří se jinak bioproduktům vyhýbají obloukem. Jsou ideální alternativou k přesoleným a smaženým chipsům a zajímavým zpestřením na všechny párty! Jejich výhodou je, že obsahují i celozrnné mouky panenský olivový olej a slunečnicová semínka. Na dochucení jsme použili český bio sýr (eidam) z Polabských Mlékáren.”* (Bio pekárna Zemanaka, 2013)

Krtkovy vanilkové bio sušenky (49-50 Kč/100g)

U těchto sušenek nebyl použit ani řepný a ani třtinový cukr - slazeny jsou pouze rýžovým a agávovým sirupem. Lahodná příchut' jim byla dodána z přírodních zdrojů: ochuceny jsou vanilkou a syrovátkou. (Bio pekárna Zemanaka, 2013)

Bezlepkové čokoládové bio hrudky (45kč/100g)

Jedná se o speciální řadu určenou především celiakům a lidem s alergií na lepek. Čokoláda je FAIR TRADE, sušenky jsou vyrobeny především z bio pohankové mouky namísto mouky pšeničné.

Bezlepkové bio perníčky (45kč/100g)

Perníčky jsou vyrobeny z bezlepkové pohankové a kukuřičné mouky v bio kvalitě.

4.10 Klady a zápory potravin ekologického zemědělství v ČR

O situaci na českém trhu ekologického zemědělství (včetně trhu s bio potravinami) lze říci, že je poměrně složitá. Existuje však do budoucna předpoklad, že se bude rozvíjet. Od roku 1991 zaznamenáváme v ČR nárůst subjektů, které se rozhodli produkovat zdravé bioprodukty a biopotraviny systémem ekologického zemědělství a zvyšovala se i výměra půdy, na které se

tento alternativní způsob výroby potravin realizoval. Je třeba konstatovat, že do období vstupu do Evropské unie docházelo ke střídavému nárůstu a poklesu počtu ekologických subjektů. Faktory ovlivňující nerovnoměrný vývoj ekologického zemědělství v ČR mohly být následující:

Trh s biopotravinami je závislý od zájmu spotřebitelů o jeho produkty. V poslední době se neustále zvyšuje povědomí českých spotřebitelů, kteří mají stále větší zájem o zdravé potraviny a dávají jim přednost před konvenčními potravinami. Bohužel, existují i lidé, kteří se ještě s biopotravinami na českém trhu nesetkali či o ně nejeví žádný zájem.

S růstem zájmu českých spotřebitelů o biopotraviny se jejich nabídka u prodejců neustále rozšiřuje. V minulosti bylo možné koupit biopotraviny přímo od výrobců nebo ve specializovaných obchodech, jejichž počet byl stále nízký a možnosti spotřebitele byly omezené. V současnosti je již situace o něco lepší a biopotraviny je možné koupit také v mnoha obchodech a obchodních řetězcích, které si uvědomili potřebu rozšířit svou nabídku potravin o biopotraviny a přizpůsobit ji požadavkům spotřebitelů. Bioprodejny, které byly v rámci místního šetření navštíveny, byly obecně velmi dobře vybaveny bioprodukty a zároveň disponovaly kompletním sortimentem Biopekárny Zemanka, která byla hlavním předmětem šetření.

Produkty Biopekárny Zemanka v současnosti nabízejí:

- specializované prodejny
- hypermarkety
- supermarkety
- malé prodejny
- internetové obchody.

I přesto lze však říci, že trh s biopotravinami se v ČR stále rozvíjí a rozvíjí se pomaleji než trhy v západních zemích. Se zvyšujícím zájmem spotřebitelů o biopotraviny se neustále zvyšuje jejich nabídka. Situace na trhu biopotravin se z hlediska dostupnosti biopotravin v posledních letech výrazně zlepšila. V současnosti je možné koupit biopotraviny nejen u výrobců a ve specializovaných prodejnách, ale také v mnoha dalších obchodech, běžně je nalezneme i v supermarketech, čehož příkladem je opět Biopekárna Zemnaka, která dodává

své produkty do obchodů jako je Kaufland, Tesco či Billa. Některé obchody dokonce nabízeli vlastní značky biopotravin (např. Albert či Tesco). Nabídka biopotravin je však v každém supermarketu či hypermarketu velmi odlišná a rozdíl je hlavně v množství sortimentu. I přesto, že se nabídka biopotravin neustále zvětšuje, stále se v žádném případě nevyrovná nabídce konvenčních potravin.

Velké zlepšení lze přitom zaznamenat ve zvyšování povědomí zákazníků - spotřebitelů biopotravin. Z realizovaného průzkumu trhu s ekologickými potravinami vyplývá, že mnoho lidí ví, co to biopotraviny jsou a že mohou být přínosem ke zlepšení zdraví, výživy lidí. Dostupnost biopotravin je v současnosti mnohem lepší než na začátku, když se ekologické zemědělství u nás teprve rozvíjelo. Zatímco zpočátku bylo možné dostat biopotraviny pouze přímo na ekologických farmách, realizoval se tzv. prodej přímo ze dvora, postupně se u nás začaly prosazovat specializované bio prodejny. V posledních letech už i velké hypermarketové prodejny přicházejí s vlastními značkami biopotravin a nabízejí široký sortiment potravin každodenní spotřeby. Tento trend lze zcela jasně identifikovat i v distribuci Biopekárny Zemanka, která má jak partnerské prodejny zaměřené vesměs na zdravou výživu, kam dodává celý svůj sortiment, tak ostatní odběratele, mezi které patří mimo jiné supermarkety, hypermarkety či drogerie DM. Pro lidi by už tudíž dle realizovaného šetření nemělo být nijak těžké dostat se ke svým preferovaným potravinám v kvalitě bio.

Častěji přitom dle výsledku průzkumu biopotraviny kupují ženy než muži a více je kupovali lidé starší 36 let, než lidé do 35 let. To může být dáno tím, že ženy obecně více pečují o své zdraví a svoji hmotnost a postavu, tudíž věnují výběru potravin více času, úsilí i peněz. Pokud se týká věku, mohou být důvody takového výsledku v zásadě dva. Jednak ve středním až pozdějším věku se objevují zdravotní potíže, které většina mladých lidí nemá, což vede řadu spotřebitelů k zodpovědnému přístupu k výběru potravin a dále je pravděpodobné, že ve středním věku (respondent ve věku nad 56 let byl jen jeden, tudíž v zásadě nebyly zapojeni respondenti důchodového věku, kteří se obvykle potýkají s nedostatkem peněz), mají obvykle vyšší příjmy než mladí lidé, čímž si mohou biopotraviny snáze a častěji dovolit nakupovat.

Rovněž z výsledků dotazníkového průzkumu vyplynulo, že převážná většina respondentů se s biopotravinami již setkala a většina z nich je alespoň občas i kupuje. Největší zájem o biopotraviny měly ženy nad 36 let, z čehož lze usuzovat, že biopotraviny oslovují spíše jedince ve středním až vyšším věku.

Nejčastějšími důvody koupě biopotravin bylo zdraví a kvalita biopotravin. Spotřebitelé v naprosté většině případů nakupovali v hypermarketech a supermarketech, ve kterých je nabídka biopotravin sice poměrně velká, ale přesto některé biopotraviny v nich chybí.

I marketing výrobců ekologických potravin se zefektivnil. Z průzkumu je vidět, že mnoho lidí zaznamenalo ve svém okolí reklamu na biopotraviny, což je velmi důležité při jejich prosazování se do povědomí zákazníků.

Klady:

- Vzdělává zájem spotřebitelů o biopotraviny,
- Většina spotřebitelů ví, k čemu jsou biopotraviny dobré, a proč by je měly jíst,
- Značná část spotřebitelů alespoň občas biopotraviny kupuje,
- Roste nabídka biopotravin,
- Biopotraviny jsou dostupné i v běžných supermarketech, dají se snadno koupit,
- Vlastní biopotraviny nabízí i supermarkety.

Zápory:

- Biopotraviny jsou drahé,
- Biopotravin je stále výrazně menší nabídka než konvenčních potravin,
- Velká část biopotravin je z dovozu, což zvyšuje cenu,
- Nedostatečná podpora biopotravin ze strany státu.

5 DISKUZE

Jednoznačnou bariérou v nákupu biopotravin zákazníci stále zůstává cena, což potvrdil i realizovaný průzkum mezi zákazníky. Mnoho českých spotřebitelů považuje cenu na trhu s těmito výrobky za vysokou. Někteří si sice myslí, že je přiměřená jejich kvalitě, ale to nemění fakt, že tyto potraviny si nemohou dovolit kupovat pravidelně. Proto by měl stát svou dotační politikou výrazněji podporovat ty subjekty, které se rozhodly přejít na ekologické zemědělství, a tím šetří životní prostředí země. Pomocí dotací by se pěstitelům, chovatelům a výrobcům biopotravin alespoň z části vyrovnaly náklady spojené s ekologickou produkcí. Ceny ekologických potravin by se tak mohly částečně přiblížit cenám konvenčních potravin.

To bylo zjištěno i místním šetřením na prodejnách, kdy bylo zjištěno, že většina sušenek od Biopekárny Zemanka se prodává za cenu 35 -50 Kč za balíček o hmotnosti 100 g. Oproti tomu pokus srovnáme standardní sušenky, např. zlaté sušenky Opavia, balíček lze obvykle zakoupit za 15-20 Kč, přičemž balení je v této ceně větší, váží okolo 140-150 g. Podobné srovnání lze realizovat i na piškotech. Kupříkladu špaldové bio piškoty celozrnné od Zemanky stojí standardně 39 Kč za 70 g, zatímco běžné piškoty v supermarketu lze zakoupit okolo 12-15 Kč za 100 g. Podobné srovnání bylo zjištěno i u farmy Bio Vymětal. Kupříkladu cibule od Bio Vymětal stojí dle typu 25-40 Kč/kg. Oproti tomu cibuli v supermarketu lze pořídit okolo 7-10 Kč/kg.

Tabulka č. 2: Porovnání cen biopotravin a konvenčních potravin v roce 2011

Komodita	Průměrný rozdíl v ceně (%)
Vejsce 6 ks M	250
Jablka	125
Brambory	67,5
Mléko (1 l, plnotučné 3,5%)	25
Sýr Eidam	220
Jogurt bílý	45
Hovězí maso	40
Šunka vepřová	115
Vepřové maso kýta	90
Chléb pšeničný	115
Těstoviny (špagety)	90
Mouka pšeničná hrubá	50
Ovocný džus	125
Jablečný mošt	65
Čaj ovocný porcovaný	42,5
Víno odrůdové bílé	80

Zdroj: Ministerstvo zemědělství ČR

Ceny biopotravin jsou zpravidla vyšší než ceny konvenčních potravin, ale vyšší jsou jen relativně. Do ceny konvenčních potravin se totiž nezapočítává jednak jejich dlouhodobý negativní vliv na životní prostředí (eroze, zaselování, vyčerpání půdy, pokles biodiverzity, pesticidy) a dále zdraví člověka (příliš mnoho chemie v potravinách přispívá k nárůstu chronicky nemocných lidí).

Z tohoto pohledu cena konvenčních potravin není reálná. Je podhodnocena a výrazně dotována státem ve formě přímých dotací, ve formě nepřímých nákladů na likvidaci ekologických zátěží a ve formě zdravotní péče o nemocné lidi v důsledku konzumace přechemizovaných potravin. Zde by bylo vhodné zaměřit se na informování veřejnosti o této problematice, přičemž neefektivnější by bylo, aby informoval přímo stát či jiné authority (např. lékaři a zdravotnická zařízení), neboť od samotných výrobců a prodejců biopotravin může informování působit spíše jako reklamní tah.

Cena biopotravin odpovídá jejich přirozenému původu, kvalitě a ohledu na životní prostředí ekologická produkce vyžaduje více ruční práce, výroba je sezónní a v "malém" - zpracovávají se malá množství výrobků při jejich velké rozmanitosti, vzhledem ke zpracování a skladování biopotravin bez použití chemických látek jsou doby jejich trvanlivosti kratší, což vyžaduje častější zpracování, balení, rozvoz a podobně, živé potraviny zároveň znamenají vyšší riziko ztrát, na všech stupních produkce a zpracování jsou biopotraviny kontrolovány.

Je také v této souvislosti důležité upozornit na důslednost v provádění kontroly všech subjektů hospodařících pod hlavičkou ekologického zemědělství, aby státem vynaložené podpůrné prostředky opravdu přinesly očekávaný užitek a aby se na úkor spotřebitele neobohacovali zemědělské subjekty. Vynaložené prostředky se určitě v budoucnu vrátí v podobě lepšího zdravotního stavu populace a hlavně v podobě čistší a zdravější půdy.

Další rozvoj trhu s biopotravinami a budoucnost biopotravin bude záviset hlavně na poptávce spotřebitelů po biopotravinách. Poptávka po biopotravinách je možné zvýšit hlavně větší informovaností spotřebitelů. Pokud spotřebitelé budou vědět, že kromě konvenčních potravin existují i biopotraviny a budou znát výhody, které biopotraviny přinášejí, bude se moci trh s biopotravinami rozvíjet. S rostoucím zájmem spotřebitelů o biopotraviny poroste i zájem výrobců bioproduktů a biopotravin a také zpracovatelů. Výrobci a prodávající by měly také přičinit o zvýšení informovanosti spotřebitelů. Problémem, který by mohl tento rozvoj brzdit, jsou ceny biopotravin, které jsou v mnoha případech podstatně vyšší než ceny konvenčních

potravin. V tomto případě by mohl pomoci stát prostřednictvím poskytnutí dotací subjektům, které se zabývají výrobou biopotravin a ti by pak mohly snížit cenu biopotravin. Stát by také měl přičinit o lepší propagaci a šíření osvěty aby se trh s biopotravinami mohl nadále rozvíjet.

S ohledem na dotazníkovým šetřením a místním šetřením zjištěné skutečnosti je vhodné formulovat rovněž určitá doporučení pro trh s biopotravinami v ČR.

Ke zlepšení situace na trhu biopotravin by mohl pomoci stát a to zejména poskytováním dotací:

- Výrobci bioproduktů, čímž by se mohl zvýšit zájem o ekologické zemědělství a tím by se zvýšil také počet bioproducentů,
- Zpracovatelům bioproduktů, kteří by mohli vytvořit nebo rozšířit zpracovatelské kapacity, čímž by se většina bioproduktů zpracovávala doma a nemusela se vyvážet do jiných států a následně dovážet už jako biopotraviny.

Tato opatření by následně mohly vést:

- Ke zvýšení nabídky biopotravin na trhu z důvodu vyššího počtu výrobců a posilování konkurenceschopnosti domácích biopotravin,
- Ke snížení cen biopotravin také z důvodu vyššího počtu výrobců, kteří by díky dotacím mohly snížit cenu bioproduktů, čímž by se snížila i cena biopotravin,
- Ke zvýšení exportu biopotravin do jiných zemí,
- Ke snížení importu biopotravin z jiných zemí.

Na druhé straně by také stát, ale především výrobci a prodejci biopotravin měly:

- Zvýšit povědomí spotřebitelů o biopotravinách,
- Zvýšit propagaci biopotravin.

K šíření osvěty a reklamy je v současnosti možné použít několik prostředků jako například hromadné sdělovací prostředky, časopisy, letáky v obchodech, projekty ve školách a školských zařízeních, výstavy, veletrhy a jiné další možnosti, které by zvýšily poznání a možná i zájem slovenská spotřebitelů o tyto ještě poměrně neznámé a málo rozšířené potraviny na našem trhu. Stejně tak lze využít například i internet a zejména sociální sítě (Facebook, Twitter), které využívají zejména mladí lidé.

Zde lze opět uvést jako příklad Biopekárnu Zemanka, která se na Facebooku prezentuje a má aktuálně 2262 fanoušků, což přispívá jednak k povědomí o existenci této pekárny, ale i k povědomí o biopotravinách jako takových a rovněž k samotným prodejm produktů pekárny.

Problémem celého systému ekologického zemědělství a následně i samotných biopotravin, je jeho vyšší ekonomická náročnost. Náklady a tím samozřejmě i ceny na bioprodukty jsou v ČR vyšší podle oficiálních údajů Ministerstva zemědělství až o 30 %. V zahraničí dosahují rozdílů dokonce až 200 %, ale existují i plodiny s náklady a tím i cenou nižší o 20 % proti konvenčně vyprodukovaným potravinám. Většina spotřebitelů na západě je ochotna tolerovat vyšší cenu do +30 %. Slabinu vyšších cen biopotravin nebude patrně možné v dohledné době odstranit. Klasické konvenční zemědělství je totiž koncentrací výroby schopno vyrobit potraviny levněji, především tím, že dosáhne vyšších výnosů a snížených nákladů. Těmto statisticky prokázaným údajům však zastánci ekologického způsobu hospodaření oponují tím, že pokles ve výnosech při zavádění nových nezávadných metod je pouze dočasný. Dalším problémem je vyčíslení úspor při absenci agrochemikálií. Argument zastánců je jasný - jejich nepoužití snižuje náklady.

V ČR v současnosti existuje tzv. Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015. Ten řeší mimo jin i otázku dotací poskytovaných ekologickému zemědělství v ČR,

Tabulka 3: Vyplacené finanční prostředky v rámci dotace na plochu zařazenou do ekologického zemědělství v letech 1998 – 2009

Rok	Vyplacené finanční prostředky (Kč)
1998	48 091 000
1999	84 168 000
2000	89 101 971
2001	167 966 104
2002	210 861 131
2003	230 810 809
2004	292 200 000
2005	285 828 855
2006	304 995 064
2007	539 883 176
2008	691 674 517
2009	980 809 000

Zdroj: Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015

Z výše uvedených statistik je zřejmé, že v předcházejícím období počet dotací ekologickému zemědělství výrazně narůstal každý rok. Statistiky za období účinnosti aktuálního akčního plánu doposud nejsou k dispozici.

ZÁVĚR

Koupit si dražší potravinu s označením bio či eko, nebo raději standardní, ale levnější? Češi dle realizovaného průzkumu obvykle volí druhou možnost. Prázdna peněženka rozzlobí člověka obvykle dříve než podlomené zdraví. Jenže biopotraviny nejsou jen pro fanoušky zdravého stravování. Jsou v podstatě tím, čím by potraviny měly být. A ty konvenční naopak něčím nestandardním, plným konzervantů a celé řady stabilizátorů a barviv a dalších látek, které jsou pro lidský organismus nepřírodní.

Z toho plyne, že co je levné, nemusí být také výhodné, zejména pokud počítáme s tím, že malé dávky chemikálií, které jsou v konvenčních potravinách (a souvisejí s pěstováním plodin, z nichž se skládají), se mohou projevit až po dlouhém čase - například i ve formě nějaké nemoci. V tomto bodě ještě většina lidí souhlasí s tím, že jíst čistší věci je v pořádku. Na řadu však přichází cena. A při ní biopotraviny vycházejí o mnoho dražší než konvenční potraviny, což bylo ověřeno místním šetřením v biobchodech a srovnáním výsledků s konvenčními potravinami. Zatímco konvenční sušenky, kterých je 150-200g stojí třeba okolo 20 Kč, 100 g biosušenek od Biopekárny Zemanka vyjde na 35-50 Kč. Proč? Využívají jen obchodníci boom a zvedají si marži, kolik to dá? Nebo si přehnanou cenu bioproduktů stanovili sami výrobci? Či má taková cena své opodstatnění?

V zásadě lze říci, že z průzkumu vyplynulo, že nejčastějším důvodem, proč lidé biopotraviny nekupují je vysoká cena. Ceny bio výrobků přitom určuje jejich kvalita a čistota. Čistota potraviny znamená, že je bez příměsí, náhražek a umělých doplňků. Levná chemie snižuje cenu potravin, potraviny bez chemie jsou pak zákonitě dražší. Levné potraviny mohou mít tak nízkou cenu pouze na úkor kvality. Co má čokoláda za 15 Kč společného s čokoládou? Hnědou barvu? Ale to je jen barvivo. Pak jsou to už jen příchutě, sušené mléko a cukr. Pokud bio výrobce nabízí čokoládu, tak je to skutečně výrobek z kakaových bobů. Kupříkladu Biopekárna Zemanka, která byla předmětem zkoumání, používá i do sušenek Fair trade bio čokoládu z kakaových bobů. Cena sušenek pak samozřejmě bude vyšší než jiných, kde je jen barvivo. Biopotraviny jsou produkty ekologického zemědělství. Pěstitelé pro vyšší cenu mají i další důvody: nižší výnosy a také vyšší náročnost na lidskou práci, která souvisí s tím, že se nepoužívá chemie. Kupříkladu Bio Vymětal nabízí ovoce a zeleninu, přičemž v rámci zásilkového prodeje aktuálně může nabízet jen některé produkty, které i chemicky neošetřené vydrží přepravu, tudíž s ostatními produkty je možné se specializovat jen na blízké okolí bio

farmy, čímž jejich trh není zdaleka tak rozsáhlý jako trh producentů konvenčních potravin. Dalším důvodem pro vyšší cenu je i nízká koupěschopnost desetimilionového milionového státu a k tomu ještě nízké povědomí o biopotravinách.

Cílem práce bylo rozebrat místo a úlohu biopotravin ve stravování člověka se zaměřením na situaci v ČR. V praktické části bylo pak cílem realizovat návštěvu vybraných producentů biopotravin v ČR. Cílem návrhové části bylo pak na základě vyhodnocení dotazníků navrhnout možné směry dalšího rozvoje bio stravování. Tyto cíle byly v práci splněny.

Bylo zjištěno, že biopotraviny lze koupit kromě specializovaných prodejen zejména v supermarketech a hypermarketech. V oblasti biopotravin se prosazují stále více, některé dokonce mají i svou značku biopotravin, další ji chystají. Nicméně situace stále není optimální, i ve velkém hypermarketu je potřeba potraviny v kvalitě bio hledat a je jich významně méně než potravin konvenčních. Z tohoto hlediska je zřejmé, že na českém trhu je stále velký prostor pro rozvoj trhu s biopotravinami.

Do budoucna lze tedy identifikovat následující perspektivy v oblasti trhu s biopotravinami: pomoci stát a to zejména poskytováním dotací ať již výrobcům bioproduktů či dalším subjektům na trhu s biopotravinami. Výsledkem podpory výrobců a zpracovatelů či prodejců biopotravin ze strany státu by mohlo být zvýšení nabídky biopotravin na trhu z důvodu vyššího počtu výrobců a posilování konkurenceschopnosti domácích biopotravin, snížení cen biopotravin také z důvodu vyššího počtu výrobců, kteří by díky dotacím mohly snížit cenu bioproduktů, čímž by se snížila i cena biopotravin, zvýšení exportu biopotravin do jiných zemí a snížení importu biopotravin z jiných zemí (které jsou obvykle dražší než potraviny české).

Bylo by rovněž vhodné ze strany státu podpořit zvyšování povědomí o biopotravinách a důvodech, proč je konzumovat. To je v zájmu i samotného zdravotního systému v ČR, neboť lze předpokládat snížení počtu celé řady chorob, které přímo souvisí s nezdravým stravováním (obezita, vysoký cholesterol apod). Mělo by také do budoucna dojít k větší propagaci biopotravin v ČR. Zde je samozřejmě jasné, že stát musí na propagaci z hlediska ekonomického vynaložit značné náklady, které by se však v budoucnu (v řádu příštích desetiletí měli státu vrátit s ohledem na skutečnost, že finanční zdravotní péče o nemocné, jejichž choroby jsou důsledkem nezdravého stravování je rovněž finančně náročné). Situace

tak sice vyžaduje z počátku značnou investici, nicméně do budoucna lze očekávat její návratnost.

Dílčím cílem bylo zjištění zájmu obyvatel o danou problematiku a formulace návrhů na možné směry rozvoje bio stravování. Zde bylo zjištěno, že Češi mají relativně velké znalosti o tom, co jsou biopotraviny a proč je dobré je jíst. Více se o biopotraviny zajímají ženy a bylo zjištěno, že lidé středního věku je kupují častěji, než lidé mladí. Důvodem, proč je řada Čechů nejí je zejména vysoká cena. Patrně z důvodu cena a možná i snazší dostupnosti spotřebitelé ve většině případů potraviny kupují v supermarketech, nikoli ve specializovaných prodejnách.

POUŽITÉ ZDROJE

Monografie:

DABBERT, Stephan, Anna Maria HÄRING a Raffaele ZANOLI. *Organic farming: policies and prospects*. 1st pub. London: Zed Books, 2004, xvii, 169 s. ISBN 18-4277-327-5.

FOSEL, Peter V. *Organic farming: how to raise, certify, and market organic crops and livestock*. Mineapolis: Voyageur press, 2014. pages cm. ISBN 978-0-76034-571-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ekologické zemědělství: vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7394-046-1.

MOUDRÝ, Jan a Jaroslav PRUGAR. *Biopotraviny: hodnocení kvality, zpracování a marketing*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2002, 34 s. Příručka ekologického zemědělce. ISBN 80-7271-111-3.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 152 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 539 s., [4] s. obr. příl. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.

ŠARAPATKA, Bořivoj a Jiří URBAN. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO, 2005, 334 s. ISBN 80-903583-0-6.

URBAN, Lukáš. *Sociologie trochu jinak*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011, 271 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3562-7.

URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003, 280 s. ISBN 80-721-2274-6.

ZEMANOVÁ, Hana. *BioAbecedář Hanky Zemanové*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2010, 422 s. ISBN 978-80-87049-30-3.

Internetové zdroje:

BIO VYMĚTAL. Biofarma Josefa a Danuše Vymětalových. *Bio Vymětal* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.bio-vymetal.cz>

BIOPEKÁRNA ZEMANKA. Kdo jsme. *Biopekárna Zemanka*. 2013. Dostupné z: <https://www.biopekarnazemanka.cz/bioprodukty/o-zemance/kdo-jsme>

COUNTY LIFE. Bio a zdravý životní styl. *Country life* [online]. 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.countrylife.cz>

FARMA KOŇÁKOV. Náš chov. *Koňákov* [online]. 2014 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.farmakonakov.cz/informace/nas-chov.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.bioinstitut.cz/documents/Akcniplan2011-2015.pdf>

Právní předpisy:

Nařízení EU o biopotravinách a ekologickém zemědělství: (ES) č. 834/2007.
Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Obrázky:

Obrázek č. 1: Nová značka pro biopotraviny, která se používá v celé Evropě

Obrázek č. 2 „Biozebra“, označující biopotraviny certifikované v České republice

Obrázek č. 3: Logo Bio pekárny Zemanka

Obrázek č. 4: Potraviny Biopekárny Zemanka

Obrázek č. 5: Logo farmy Koňákov

Obrázek č. 6: Logo Bio Vymětal

Obrázek č. 7: Stojan s produkty Biopekárny Zemanka

Grafy:

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Graf č. 2: Věk respondentů

Graf č. 3: Dbáte na zásady zdravé výživy?

Graf č. 4: Kde nakupujete potraviny?

Graf č. 5: Kupujete biopotraviny?

Graf č. 6: Pokud kupujete biopotraviny, které to jsou?

Graf č. 7: Proč biopotraviny KUPUJETE?

Graf č. 8: Proč biopotraviny NEKUPUJETE?

Graf č. 9: Dbáte na zásady zdravé výživy? – výsledky žen

Graf č. 10: Dbáte na zásady zdravé výživy? – výsledky mužů

Graf č. 11: Kde nakupujete potraviny? – výsledky žen

Graf č. 12: Kde nakupujete potraviny? – výsledky mužů

Graf č. 13: Kupujete bio potraviny? – výsledky žen

Graf č. 14:Kupujete bio potraviny? – výsledky mužů

Graf č. 15:Dbáte na zdravou životosprávu? – věk do 35 let

Graf č. 16:Dbáte na zdravou životosprávu? – věk nad 36 let

Graf č. 17:Kde nakupujete potraviny? – věk do 35 let

Graf č. 18:Kde nakupujete potraviny? – věk nad 36 let

Graf č. 19:Kupujete bio potraviny? – věk do 35 let

Graf č. 20:Kupujete bio potraviny? – věk nad 36 let

Tabulky:

Tabulka č. 1: Které biopotraviny respondenti kupují nejčastěji

Tabulka č. 2: Porovnání cen biopotravín a konvenčních potravin v roce 2011

Tabulka 3: Vyplacené finanční prostředky v rámci dotace na plochu zařazenou do ekologického zemědělství v letech 1998 – 2009

SEZNAM ZKRATEK

Č. – číslo

ČR – Česká republika

Sb. - sbírka zákonů